

KOTKA, KOTKANSAARI

RUUKINKATU 15 TONTTI 285- I-7-5

KAUPUNKIARKEOLOGINEN KAIVAUS
2.7.-31.7. 2012

Kaivauskertomus

FM Marita Kykyri

Kymenlaakson museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuskohde:	Kotka, Kotkansaari
Kaupunginosa, kortteli, tontti:	285-I-7-5 Ruukinkatu 15
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkiarkeologinen kaivaus
Kohteen ajoitus:	1790-2000-luku
Peruskarttalehti:	PK 3023 12 KOTKA
Koordinaatit:	P: 6703796, E 4970667 (ETRS-TM35FIN)
Maanomistaja:	Kotkan kaupunki
Tutkimuslaitos:	Kymenlaakson museo
Kaivausjohtaja:	Marita Kykyri
Kenttätyöaika:	2.7.-31.7. 2012
Tutkitun alueen laajuus:	n. 110 m ²
Tutkimuksen kustantaja ja tutkimuskustannukset:	Kotkan kaupunki n. 31.000 e
Valokuva-aineisto ja sen säilytyspaikka:	YLEV51895:1-127 (mustavalko-negatiivit), YLEV51896:1-313 (digikuvat) Kymenlaakson museon valokuva-arkisto
Kaivauslöydöt ja niiden säilytyspaikka:	KM 39174:1-301 Museovirasto KyM 2013011:1-3 Kymenlaakson museo
Kaivauskertomuksen sivumäärä:	s. 70
Kaivauskertomuksen liitteet:	13 kpl ja 28 liitekarttaa
Kaivauskertomuksen kopiot:	Museovirasto Helsinki sekä Haminan toimipiste, Kotkan kaupunki kaupunkisuunnittelu kaavoitus, Kymenlaakson museo
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Kymenlaakson museon arkisto
Aiemmat tutkimukset:	Kaupunkiarkeologinen inventointi 2007. Päivi Hakanpää. Museovirasto, Kaupunkiarkeologinen koekaivaus 2011. Marita Kykyri. Kymenlaakson museo.
Arkistoitu kirjeenvaihto:	Museoviraston tutkimuslupa: Dnro: 026/302/2012 31.5. 2012, Museoviraston lausunnot: Dnro: 299/303/2011 9.6. 2011, Dnro: 420/303/2011 11.8. 2011 ja Dnro: 295/304/2012 9.8. 2012.

TIIVISTELMÄ:

Marita Kykyri

Kymenlaakson museo suoritti heinäkuussa 2012 neljän viikon pituiset kaivaukset Kotkansaarella Ruukinkatu 15:n (285-1-7-5) tontilla. Paikalla suoritettu kaupunkiarkeologinen tutkimuskaivaus liittyi vireillä olevaan asemakaavamuutokseen, jonka yhteydessä Satama- ja Ruukinkadun risteyksessä sijaitsevalle tontille on suunniteltu tulevaisuudessa rakennettavan seitsemänkerroksisia asuintaloja.

Nykyinen Ruukinkatu 15:n tontti on luokiteltu Museoviraston vuonna 2007 tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä pohjoissivustaltaan 2-luokan kohteeksi. Koska tontin ja sen kaakkoispuolella sijaitsevan Ruukinkatu 13:n tontilla on oletettu mahdollisesti säilyneen Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita, edellytti Museovirasto paikalla suoritettavia arkeologisia tutkimuksia ennen rakennustöiden aloittamista. Kymenlaakson museo suoritti tontilla koekaivauksia heinäkuussa 2011, ja niiden perusteella katsottiin Ruukinkatu 15:n pohjoissivustalla aiheelliseksi suorittaa vielä täydentäviä jatkotutkimuksia.

Kesän 2012 kaivausten ensisijaisena tavoitteena oli selvittää edellisenä vuonna tutkitun koeoja 1:n alueelta osittain paljastuneiden Ruotsinsalmen aikaisten rakennusjäännösten sekä niihin liittyneiden kulttuurikerrosten laajuus ja luonne. Kapea koeoja laajennettiin koneellisesti runsaan 100 m²:n kokoiseksi kaivannoksi, jolta saatiin esiin kaivettua ja tutkittua osa paikalle 1790-luvulla rakennetun esikunta- ja yliupseerirakennuksen eteläisivustaa. Kesän kenttätöiden yhteydessä tontti historiallisine jäännöksineen saatiin arkeologisesti loppuun tutkittua.

Kaivauslöydöistä otettiin talteen ainoastaan kaikkein vanhimmat. Erityistä huomiota kiinnitettiin Ruotsinsalmen aikaisiin kulttuurikerroksiin, joiden arkeologinen esineistö pyrittiin ottamaan talteen systemaattisesti. Ruotsinsalmen aikaisten rakennusjäännösten yhteydestä paljastuneista kerroksista löytyi purku- ja rakennusjätteen lisäksi myös runsaasti talousjätettä, mm. slaavilaisen keramiikan, fajanssin, taso- ja pullolasin palasia sekä eläinten luita.

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	5
2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA	7
3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT	12
4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY	16
5. KAIVAUSHAVAINNOT - KERROKSET JA RAKENTEET	17
5.1. KOEOJA 1 NE-LAAJENNOS	18
5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia	18
5.1.1.1. Seinämät	19
5.1.1.2. Tasot	22
5.1.2. Rakenteet	27
5.1.2.1. Modernit rakenteet	27
5.1.2.2. Historialliset rakenteet	29
Yhteenveto NE-laajennus	39
5.2. KOEOJA 1 SW-LAAJENNUS	41
5.2.1. Kerrokset ja stratigrafia	41
5.2.1.1. Seinämät	42
5.2.1.2. Tasot	45
5.2.2. Rakenteet	49
5.2.2.1. Modernit rakenteet	49
5.2.2.2. Historialliset rakenteet	50
Yhteenveto: SW-laajennus	58
6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO	59
7. ANALYYSIT	62
8. YHTEENVETO	63
9. LÄHDELUETTELO	67
9.1. Painamattomat lähteet	67
9.2. Painetut lähteet	69
9.3. Sanomalehdet	69
10. LIITELUETTELO	69

1. JOHDANTO

Kymenlaakson museo suoritti Kotkansaaren Ruukinkatu 15:n (285-1-7-5) tontilla neljän viikon pituiset arkeologiset tutkimuskaivaukset 2.7.- 31.7. 2012 välisenä aikana. Tontin kaivaukset olivat jatkoa Kymenlaakson museon edellisenä kesänä paikalla suorittamille koekaivauksille, ja niiden tavoitteena oli saattaa loppuun tontilla edellisenä kesänä aloitetut tutkimukset. Arkeologiset kaivaukset olivat vuonna 2011 tulleet ajankohtaisiksi siinä yhteydessä kun Museovirasto vastatessaan Kotkan kaupungin kaupunkisuunnittelun lausuntopyyntöön kaavaan 0311 liittyen oli edellyttänyt, että kaava-alueella tulisi sen arkeologisen mielenkiinnon vuoksi suorittaa riittävät arkeologiset tutkimukset ennen rakennustöiden aloittamista (Osallistumis- ja arviointisuunnitelma kaava numero 0311/2011; Museoviraston lausunto Dnro:299/303/2011 9.6. 2011).

Kuva 1: Ruukinkatu 15:n sijainti Kotkansaarella.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Asemakaavamuutoksen kohteena olevan Ruukinkatu 15 tontin pohjoissivusta on luokiteltu Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä 2-luokan kohteeksi, jolla sijaitsee mahdollisesti Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kulttuurikerroksia ja rakenteita (Hakanpää 2007:58-59). Kesän 2011 koekaivausten yhteydessä tontilta paljastuikin rakennusjäännöksiä ja kulttuurikerroksia, jotka olivat yhdistettävissä mainittuun aikakauteen. Jotta niiden todellinen laajuus tonttialueella saataisiin selvitettyksi, katsoi Museovirasto tarpeelliseksi suorittaa Ruukinkatu 15:n tontilla vielä jatkotutkimuksia (Museoviraston lausunto Dnro: 420/303/2011 11.8. 2011). Tutkimukset suoritti Kymenlaakson museo heinäkuussa 2012 (Museoviraston tutkimuslupapäätös Dnro: 026/302/2012 31.5. 2012).

Kesällä 2012 edellisvuonna tutkittua koeojaa 1 laajennettiin niin, että sen pohjoispäästä aiemmin vain osittain paljastetut rakennusjäännökset kaivettiin esiin, tutkittiin ja dokumentoitiin koko niiden laajuudessa. Alun perin kahden metrin levyistä koeojaa laajennettiin kaivausten yhteydessä alueeksi, jonka suurin leveys oli 12 m, pituus 14 m ja pinta-ala hieman runsaat 100 m² (kartat n:o 1-3). Koska on mahdollista, että osa dokumentoiduista rakennusjäännöksestä voi jatkua myös viereisen Satamakatu 1:n tontille (285-1-7-4) sekä mainittuja kahta tonttia reunustavalle jalkakäytäväalueelle, edellyttää Museovirasto niitä jatkossa koskevien maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä suoritettavaa arkeologista valvontatyötä (Museoviraston lausunto Dnro: 295/304/2012 9.8. 2012).

Vuoden 2012 kenttätöiden kaivausjohtajana toimi allekirjoittanut, joka töiden suunnittelun, ohjauksen ja seurannan lisäksi vastasi myös kaivausten valokuvadokumentoinnista sekä tutkimuksiin liittyvien kirjallisten muistiinpanojen laatimisesta sekä dokumentointilomakkeiden täyttämisestä. Mittausdokumentoinnista, kenttäkarttojen piirtämisestä sekä vaaituksen ja mittaustöiden organisoimisesta ja toteutuksesta vastasi pääasiallisesti apulaistutkija Laija Simponen (HuK). Tutkimusapulainen Eveliina Nikola (artenomi AMK) vastasi kenttätöiden yhteydessä kaivauslöytöjen ja näytteiden talteenotosta, järjestämisestä ja niihin liittyvästä kirjanpidosta, minkä lisäksi hän osallistui myös kaivausten vaaitus- ja mittaus- sekä kaivutöihin.

Kaivajina Ruukinkatu 15:n tontilla toimivat koululaiset Joonas Lahtinen, Katariina Lammenaho sekä Miisa-Maari Ulmanen, jotka kaivutyön lisäksi osallistuivat myös kenttätöiden vaaitus- ja mittaustöihin sekä löytöjen seulontaan ja käsittelyyn. Varsinaista kaivausta edeltävän tutkimusalueen koneellisen kuorintatyön yhteydessä allekirjoittaneen apuna kentällä olivat lisäksi koululainen Jori Haanpää sekä Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkyne, joista jälkimmäinen osallistui satunnaisesti myös varsinaisten arkeologisten tutkimusten kaivu- ja vaaitustöihin. Arkeologisiin tutkimuksiin liittyvät yleiset kartoitus- ja mittaustyöt suorittivat mittausetumies Meri Rautiainen sekä mittausmies Pentti Siiskonen Kotkan kaupungin kaupunkimittauksesta. Tontilla suoritetusta konekaivusta vastasi puolestaan Kotkan kaupungin konekeskus.

Kaivausten jälkityöt suoritettiin syksyn 2012 ja kevään 2013 aikana. Tutkimusapulainen Eveliina Nikola vastasi elokuussa kaivauslöytöjen ja näytteiden puhdistamisesta, pesusta ja järjestämisestä, minkä lisäksi hän luetteloi ja valokuvasi osan kaivausten metallilöydöistä, laati näyteluettelot sekä punnitsi ja listasi kaivauksilta talteen otetun luuaineiston. Valokuvaaja Tiina Leinonen vastasi kaivausten muun löytöaineiston kuvaamisesta. Museoapulainen Jaakko Mäkinen ja allekirjoittanut vastasivat niin poistettavien kuin säilytettävienkin ei-metallilöytöjen ja luuaineiston luetteloinnista sekä niiden numeroinnista. Apulaistutkija Laija Simponen piirsi puolestaan puhtaaksi kaivausten kenttätyökartat lokamarraskuun aikana.

Allekirjoittanut suoritti kaivausten jälkityöt pääasiallisesti vasta helmi-huhtikuussa 2013. Niiden yhteydessä hän edellä mainitun lisäksi laati Ruukinkatu 15 tontin arkeologisiin

tutkimuksiin liittyvän kaivauskertomuksen liitteineen sekä vastasi tutkimuksiin liittyvän valokuva-aineiston luetteloinnista Musketti-tietojärjestelmään (YLEV51895-96; liitteet 1a-b). Lisäksi hän luetteli kaivausten löytöaineiston Suomen Kansallismuseon (KM 39714:1-301; liite 2a) ja Kymenlaakson museon (KyM 2013011:1-3) kokoelmiin. Mittausetumies Meri Rautiainen työsti koekaivausten mittausaineistot sekä koosti niiden pohjalta kaivauksiin liittyvät yleiskartat (kartat n:o 1-3; liite 4). Lisäksi FM Mia Lempiäinen-Avci teki kasvijäännetutkimuksen kaivauksien yhteydessä talteen otetuista maanäytteistä, tutkija FT Ari Ryökkynen laati kasvitutkimuksen kaivaustontin kasvillisuudesta sekä FM Hanna Kivikero analysoi kaivauksilta löytyneen eläinluumateriaalin (liitteet 5-7).

Kaupunkilehti Ankkuri teki haastattelun Ruukinkatu 15 kesän 2012 kaivauksista, joka julkaistiin lehdessä 11.7. 2012 (Kaupunkilehti Ankkuri 11.7. 2012) . Myös Kymen Sanomat vieraili kaivauksilla, ja kenttätöitä käsittelevä haastattelu julkaistiin Kymen Sanomissa seuraavana päivänä 12.7. 2012. (KySa 12.7. 2012).

2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA

Nykyisen Ruukinkatu 15 (285-1-7-5) tontin alue esiintyy kartalle ikuistettuna ensimmäistä kertaa 1790-luvulla, jolloin alue rakennettiin osaksi Ruotsinsalmen merilinnoituksen sotasatamaa. Ruotsinsalmen kaupunkimaisen yhdyskunnan synty Kotkansaarelle liittyi Venäjän Katariina II:n Pietarin kaupungin suojaksi rakennuttaman linnoitusketjun rakentamiseen, jonka eteläisimmäksi tukikohtaksi Ruotsinsalmen merilinnoitus pystytettiin. Linnoituksen rakentamiseen kuuluneet esityöt aloitettiin vuonna 1790 ja samassa yhteydessä laadittiin myös linnoitukseen liittyvän kaupunkimaisen asutusalueen asemakaava Kotkansaarelle (Airola 1978:10-19 passim).

Ruotsinsalmen asutusalueen asemakaava muodostui suhteellisen väljäksi ja saaren maastonmuotoja noudattelevaksi. Saaren valtaväylänä toimi Kivisalmen sillalta lännestä saaren asutuksen halki koilliseen ja siellä sijaitsevaan sotasatamaan vienyt kivetty tie (Airola 1978:60-61). Tien jäänteitä paljastui puistosaneerauksen yhteydessä nykyisen Sibeliuspuiston luoteissivustalta 1990-luvun lopussa (Kotka, Ruotsinsalmi, Piirustus n:o 1/99).

Kotkansaari muodosti Ruotsinsalmen keskuslinnoitusalueen, missä sijaitsivat mm. linnoituksen hallinto- ja muut julkiset rakennukset, päällystön asunnot, sotilaskasarmit sekä varuskunnan varastot. Nämä oli sijoitettu lähelle satamaa, joka rakennettiin saaren koillisrannalle Härniemen ja Portunlahden väliselle alueelle. Kaupunkimaisesti kaavoitettu asutusalue sijaitsi sotasataman välittömässä läheisyydessä sen länsi- ja lounaispuolella.

Yksityisten asuintalot olivat puurakennuksia, joihin liittyi usein pieni puutarha viljelys-tilkkuineen. Varuskuntaan liittyvät rakennukset olivat nekin linnoitusajan alkuvaiheessa puisia, mutta ajan myötä Kotkansaarella ryhdyttiin rakentamaan varuskunnan käyttöön myös kivisiä ja kaksikerroksisia asuin- ja kasarmirakennuksia (Airola 1978:47; Harjunpää 1978:88). Enimmillään Ruotsinsalmen yhdyskunnassa oli 1800-luvun alussa n. 10 000 asukasta; varuskuntaan kuuluvien lisäksi mm. kauppiaita, pikkuporvareita, postihenkilökuntaa, kalastajia, työläisiä jne. (Harjunpää 1978:89-90).

Nykyisten Ruukinkadun ja Satamakadun risteysalueella sijaitsi Ruotsinsalmen aikaan kolme esikunta- ja yliupseerien rakennusta, jotka oli sijoitettu pohjois-eteläsuuntaiseksi riviksi aivan Härniemen länsirannalle. Rakennukset olivat puisia, kiviperustuksellisia ja kooltaan noin 15x57 m. Eteläisin rakennuksista sijaitsi osittain nykyisten Satamakatu 1 ja Ruukinkatu 15 tonttien alueella, ja rakennuksen koillispuolella sijaitsi varuskunnan käytössä ollut kaivo. Merivoimille kuuluneet rakennukset sijaitsivat sotasatama-alueen luoteisreunalla, ja niistä lounaaseen sekä länteen alkoi Ruotsinsalmen yhdyskunnan asemakaavoitettu alue asuintonteineen. Näillä Härniemen esikunta- ja yliupseerirakennusten läheisyydessä

sijainneilla tonteilla asui 1800-luvun alussa laaditun kartan perusteella ennen kaikkea kauppiaita, mutta myös varuskunnan henkilökuntaa ja virkamiehiä (kuva 2).

Kuva 2: Kotkansaaren koillisosaa 31.1.1801 päivättyllä kartalla. Kesän 2011 kaivaustontin alueella sijainnut esikunta- ja yliupseerien rakennus on merkitty karttaan punaisella nuolella. Sen alapuolella sijaitseva, karttaan b-kirjaimella merkitty vihreä neliö on kaivon paikka, jollainen on merkitty karttaan myös pohjoisimman rakennuksen edustalle.

Rakennusten eteläpuolella kulkevalla N-katkoviivalla on merkitty varsinaisen satama-alueen raja. Muista kartalla näkyvistä rakennuksista voi mainita linnoituksen kommandantin rakennuksen (X), tykistön yleisesikunnan rakennuksen (Y), puiset miehistökasarmit (V) käymälöineen (W) sekä korppuleipomot (C).

Asuintontin omistajia alueella olivat mm. pietarilaisen kauppiaan Mihail Staronkin leski Anna Andrejeva (tontti 1), haminalainen kauppias Fedor Kiselev (tontti 2), kauppias Jakov Vavulin Novotorzhokin kaupungista (tontti 34), pietarilainen kauppias Fedor Tšetšulin (tontti 37), haminalainen kauppias Vasil Naikov (tontti 39), pietarilainen kauppias Esvei Volkov (tontti 40), haminalaiset kauppiat Vasil Kiselev, Karl Bruun ja Mihail Kuznetsov (tontit 42-44) sekä 2. eskaaderin vanhempi aliupseeri Ivan Tšernovitski (tontti 35), amiraaliteettiviraston nuorempi aliupseeri Vasil Grudin (tontti 36), 1. eskaaderin pursimies Aleksei Nikolaev (tontti 38), pappi Jefim Tšetvergov (tontti 41) sekä satamakonttorin registraattori Ivan Striganov (tontti 45).

(Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelma Kotkansaarella vuodelta 1801. Hallitsevan senaatin aktikartat. Hallitseva Senaatti Dno 297/--. Suomen Kansallisarkisto. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Käännös venäjämästä suomeen: Galina Vangonen 16.10. 2007).

Suomen sodan ja Haminan rauhan jälkeen vuonna 1809 valtakunnan raja siirtyi, ja Ruotsinsalmen merilinnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä. Seurauksena oli varuskunnan ja linnoitusyhdyksunnan nopea tyhjeneminen niin, että 1830-luvulla yhdyskunnassa oli Kymin kruununvoudin arvion mukaan asukkaita enää vain noin 300 henkeä (Harjunpää 1978:106). Siviiliväestö koostui vähitellen ainoastaan eläkkeelle jääneestä sotilashenkilökunnasta, leskistä ja orvoista (Palmberg 1938:35). Härniemen kolme esikunta- ja yliupseerirakennusta säilyivät alueella vuoteen 1824, jolloin keskimäinen niistä paloi (VeSa 1824). Kolme vuotta myöhemmin myös eteläisin rakennuksista purettiin (VeSa 1827; kuva 3).

Kuva 3:
Toukokuussa 1827 laadittu kartta, johon on merkitty numeroin ja harmaalla värillä purettaviksi suunnitellut puiset rakennukset. Niiden joukossa on myös rakennus n:o 115, eteläisin Härniemellä sijainneista esikunta- ja yliupseerirakennuksista, jonka kiviperustaa paljastui jo kesän 2011 koekai-vausten yhteydessä.

Mainitun rakennuksen ja kuvassa ylinnä näkyvän pohjoisimman esikuntarakennuksen väliin on keskimmäisen rakennuksen palamisen jälkeen (1824) syntynyt pienempien rakennusten rykelmä, jota odotti purkutuomio.

Purettaviksi oli nyt listattu rakennukset n:o 111: väentupa, 112: hevostalli, 113: vaunuvarasto ja 114: kellari. Esikuntarakennuksen koillispuolella sijaitsi lisäksi kellari (117) sekä väentupa (116), joista jälkimmäinen sijaitsi välittömästi esikunta- ja yliupseerirakennuksen n:o 115 eteläpuolella.

(VeSa 1827. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. 43 EN Ruotsinsalmi. Kotkan sataman asemakaavan osa. Rakennusten ja kattojen purkamistyöt. Suomen Kansallisarkisto. Käännös venäjältä suomeen: Galina Vangonen 29.2. 2012).

Ruotsinsalmi rakennuksineen rappeutui vuosien saatossa ja maanmittari C.G. Aminoffin vuonna 1844 laatimasta Kotkan ja Kymminlinnan kartasta ja siihen liittyvästä selostuksesta käykin ilmi, että Kotkansaari oli tuolloin jo monin paikoin autioitunut, raunioitunut ja umpeenkasvanut. 1820-luvulla tuhoutuneiden kahden esikunta- ja yliupseerirakennuksen alue Härniemessä oli Aminoffin kartoituksen aikaan käytössä enää peruna- ja kasvimaana, mutta pohjoisin ryhmän rakennuksista, samoin kuin muutama muukin Ruotsinsalmen aikainen rakennus, löytyvät mainitulta kartalta vielä alkuperäiseltä paikaltaan (Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne sekä Karta Beskrifning). Lopullinen kuolinisku yhdyskunnalle oli englantilaisten tekemä Krimin sotaan liittynyt hävitysretki, jonka yhteydessä jotakuinkin kaikki Kotkansaarella sijainneet siviili- ja sotilasarakennukset tuhoitiin vuonna 1855 (Rosén 1953:71, 79-81).

Kotkan kaupunki syntyi Ruotsinsalmen raunioille, ja keisari Aleksanteri II:n vahvistama perustamiskirja julkistettiin 16.7.1879. Kaupungin synty liittyi kiinteästi 1800-luvun loppupuolen metsäteollisuuden nousuun, jota edesauttoivat puutavaran vilkas kysyntä Euroopassa sekä Suomea koskevat lainsäädännölliset muutokset. Aleksanteri II:n harjoittaman uudistusmielisen talouspolitiikan myötä annettiin vuonna 1857 lupa perustaa höyrysahoja, ja vuonna 1861 sitä seurasi metsäasetus, joka poisti sahaustoimintaa aiemmin rasittaneita rajoituksia. Kaupungin synnyn kannalta keskeinen oli ennen kaikkea vuonna 1868 annettu asetus, joka mahdollisti teollisuuslaitosten perustamisen Kotkansaarelle (Koho 2002:5). Sahoja perustettiin Kotkan alueelle ripeässä tahdissa ja 1870-luvun puoliväliin mennessä niitä oli alueella jo 9 kappaletta (Hultin 1904: 47-51 passim.).

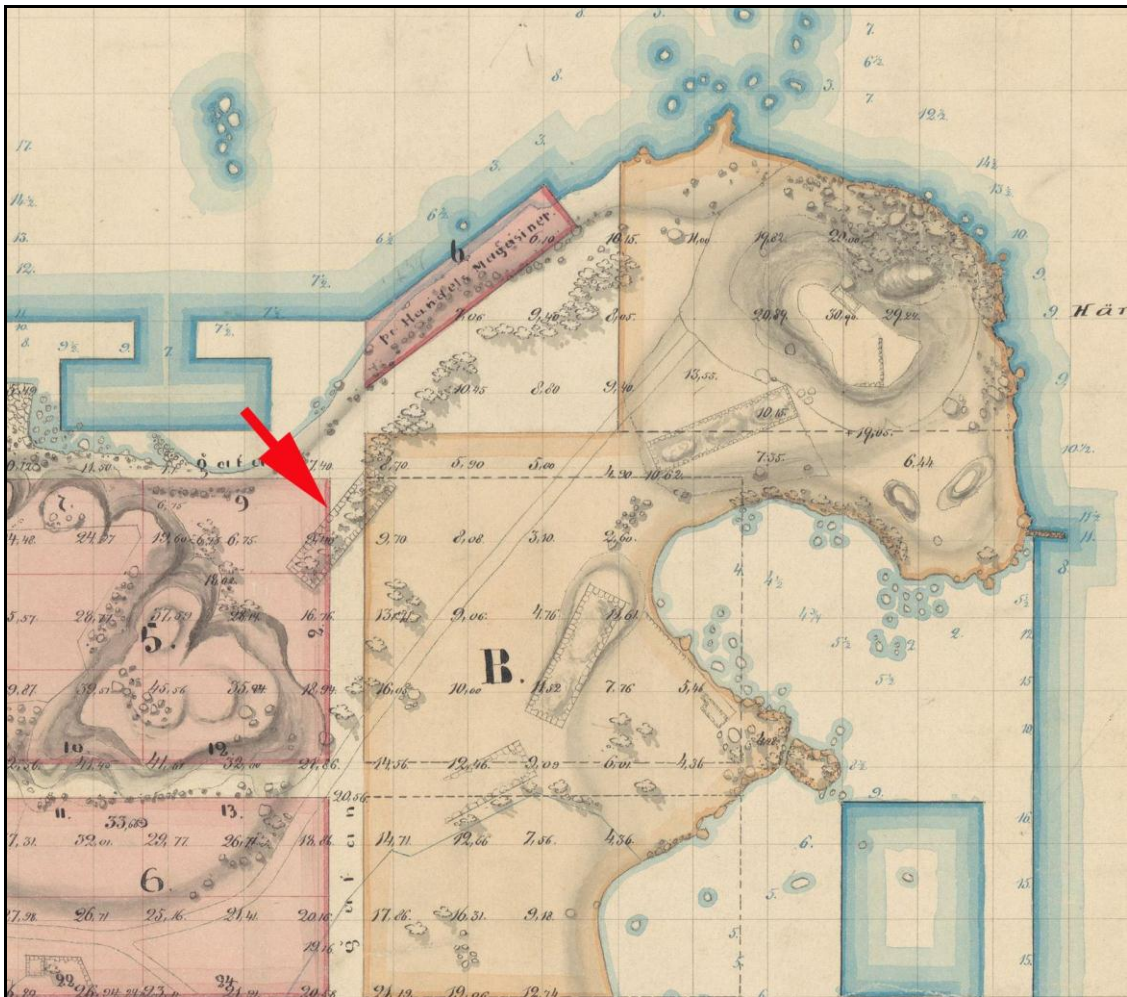
Kotkansaaren ensimmäinen ”kaupunki” asemakaava laadittiin jo ennen varsinaisen kaupungin perustamista vuosina 1866-67. Kyseessä on insinööri Konrad Reuterin ”Kotkan esikaupungista” laatima kaavasuunnitelma, jolle on merkitty myös Ruotsinsalmen aikaisia rakennuksia (Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter). Näiden joukossa on myös eteläisin Härniemen kolmesta esikunta- ja yliupseerirakennuksesta, jonka kivijalka on ikuistettu kaavan uusien katujen, Alexandersgatanin (nykyinen Satamakatu) ja Upplagsgatanin (nykyinen Ruukinkatu), kulmauksessa sijaitseville tonteille. Kahden muun esikunta- ja yliupseerirakennuksen paikkaa kartalla osoittaa enää epämääräinen kivirykelmä edellä mainitun rakennuksen pohjoispuolella (kuva 4). Senaatin vuonna 1868 vahvistamaa (Saarinen 2008:22) kaavaa myöhemmässä kartta-aineistossa eivät mainitut rakennukset enää esiinny.

Kotkan ensimmäisen höyrysaahan rakennutti haminalainen kauppaneuvos C.H. Ahlqvist, joka varasi itselleen ensimmäiset valtion vuokralle tarjoamat asuin- ja teollisuustontit Kotkansaarella jo vuonna 1870 (Saarinen 1999:320-321). Ahlqvistin vuokraamien asuintonttien joukossa olivat myös ne myöhemmän Ruukinkadun luoteispään kaksi tonttia, joiden alueella eteläisin edellä mainituista Ruotsinsalmen aikaisista esikunta- ja yliupseerirakennuksista oli aikoinaan sijainnut. Kotkan kaupungin vuoden 1884 tonttikirjan mukaan Ahlqvist oli vuokrannut käyttöönsä tontit n:o 4 ja 5 kaupungin neljännessä korttelista viideksikymmeneksi vuodeksi (1.1. 1870-1.1. 1920) yhteensä 8 markan vuosivuokraa vastaan (Kotka stads tomtebok 1884).

Yllä mainitut asuintontit samoin kuin niiden kaakkoispuolella sijainneen kolmannen Ruukinkadun varren tontin vuokrasi vuonna 1902 satamakapteeni Enok Blomqvist (Kotka stads tomtebok 1884, Handlingar rörande kronouppbördan i Kotka stad 1898-1901, Kotkan kaupungin henkikirjat 1904-1920). Blombergin itsensä asetuttua näistä ns. välitontille (Ruukinkatu 15), jäivät sen molemmin puolin sijainneet tontit vielä asuttamattomiksi aina 1920- ja 1930-luvuille saakka.

Blomberg rakennutti asuintalonsa piharakennuksineen tontin lounaisosassa sijaitsevan korkean kallion päälle heti tontin vuokrattuaan. Vuonna 1906 saatiin tontille lupa rakentaa

tiilistä myös pieni sähkökäyttöinen pumppuhuone. Edellä mainitun rakennuskannan lisäksi tehtiin tontin kallion päällä sijaitsevalle piha-alueelle vievä tie, jonka luoteisreunan muodosti vielä tänäkin päivänä tontilla pystyssä oleva, lohkokivistä ladottu kiviseinämä (kuva 5; Rakennuspiirustukset, Ryökkynen 2010).

Kuva 4: Vanha Ruotsinsalmen sotatamaman aluetta K. Reuterin 1860-luvun lopulla laatimassa asemakaava-suunnitelmassa. Saaren itäranta kaavoitettiin nyt teollisuusalueeksi, minne rakennettiinkin jo 1870-luvun alkuvuosina ns. Vanha eli Ahlqvistin saha, Norjan saha sekä lasitehdas. Eteläisimmän esikunta- ja yliupseerirakennuksen jäännökset on merkitty karttaan punaisella nuolella nykyisen Satamakatu 1:n ja Ruukinkatu 15:n kulmaukseen ja kaava-suunnitelmassa teollisuusalueeksi varattu laaja tontti kirjaimella B nykyisen Ruukinkadun linjauksen koillispuolelle.

(Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter. Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02. Suomen Kansallisarkisto).

Välitontin viereisistä tonteista Satamakatu 1 (1-7-4) sai ensimmäisen isomman rakennuksensa vasta 1930-luvulla, kun Kotkan kaupunki rakennutti sinne puisen uudisrakennuksen, Kotkan sataman työläisten "oleskelutilan". Se valmistui vuonna 1936, mutta jo 1950- ja 1960-lukujen taitteessa rakennus purettiin, ja sen lounaispuolelle samalle tontille rakennettiin tiilistä sataman nosturin käyttäjien versta- ja huoltorakennus. Rakennusta laajennettiin vielä 1980-luvulla, mutta nykyisin sen vain satunnaisessa käytössä. Syksyllä 2012 kiinteistössä aloitti toimintansa kansalaisten avoin tapaamispaikka Kotkan kumppanuustalo.

Välitontinkin rakennuskanta purettiin 1970-luvun alkupuolella, minkä jälkeen kaupungin omistamalle tontille ei ole pystytetty uusia asuinrakennuksia. Tontti on toiminut meidän päiviimme saakka satunnaisena paikoitusalueena sekä kaupungin hiekoitusoran tms. jätteen väliaikaisena keruupaikkana. Sen sijaan välitontin kaakkoispuolella sijaitsevan tontin (285-1-7-7) Ruukinkadun varrelle vuonna 1922 rakennettu asuinrakennus on vieläkin käytössä, nykyisin kuitenkin enää toimisto- ja varastotiloina (Rakennuspiirustukset, Ryökkynen 2010).

Kuva 5: Kuvassa keskellä nuolen kohdalla näkyy ns. välitontin (Ruukinkatu 15) laelle vievä ja kivimuurilla tuettu tie. Oikealla näkyy viereiselle tontille (Satamakatu 1) 1950-luvun alussa rakennettu Kotkan sataman nosturin käyttäjien versta- ja huoltorakennus, joka ei enää ole vakituksessa käytössä. NE. KyM/M. Kykyri.

Pitkään asumattomina olleisiin tontteihin liittyen on parhaillaan vireillä asemakaavamuutos, jonka tavoitteena on mm. selvittää nykyisessä kaavassa satamatoimintojen alueeksi kaavoitetun alueen muuttamista asuin- ja liikerakennusten korttelialueeksi. Kaavamuutokseen liittyvässä luonnoksessa on Satamakadun ja Ruukinkadun kulmauksen tonteille suunniteltu rakennettaviksi pistemäisiä asuintaloja, jotka sisältäisivät myös liike- ja työtiloja (Osallistumis- ja arviointisuunnitelma 2011:3-4; KySa 4.5. 2011, 31.5. 2011, 3.8. 2011, 14.12. 2011).

Ruotsinsalmen aikaisen sotasataman alueella ei ole ennen kesien 2011-2012 kaivauksia suoritettu arkeologisia tutkimuksia (Kykyri 2011b), mutta Ruotsinsalmeen liittyviä kulttuurikerroksia ja rakenteita on löytynyt 2000-luvulla muualtakin Kotkansaarelta. Näistä voi mainita Kotkan Toriparkin rakennustyömaan vuodelta 2005, jonka yhteydessä Kotkan kauppatorin alueelta saatiin esille osa Ruotsinsalmen aikaista harjoituskenttää, hirsikaivo sekä kulttuurikerroksia arkeologisine löytöineen (Kykyri 2005). Kesällä 2006 ja 2007 tutkittiin ns. Datariinan tontilla Ruotsinsalmen merisairaalan aluetta, missä yhteydessä löytyivät mm. sairaalan varastorakennuksen perustukset uunirakenteineen (Hakanpää 2006, Koivisto 2007). Keväällä 2011 löytyi puolestaan Korkeavuorenkadun ja Koulukadun kulmauksesta uudisrakentamiseen liittyneen arkeologisen valvontatyön yhteydessä ”kauan etsityn” Ruotsinsalmen aikaisen kuivatuskanavan jäännökset (Kykyri 2011a).

3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Heinäkuussa 2012 suoritettujen kaivausten yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin edellisenä kesänä kesken jääneen koeoja 1:n alimmat kulttuurikerrokset rakenteineen steriiliin pohjamaahan saakka. Tutkimusaluetta myös laajennettiin alkuperäisen koeojan koillis- ja lounaispuolelle (NE- ja SW- laajennukset) niin, että Ruukinkatu 15 tontin alueella sijainnut

osa Ruotsinsalmen aikaisen esikunta- ja yliupseerirakennuksen kiviperustusta sekä sen piha-alueen vanhimmat kulttuurikerrokset saatiin kokonaisuudessaan tutkittua. Ennen varsinaisia kaivauksia poistettiin alueen ylimmät ja nuorimmat kulttuurikerrokset koneellisesti aina vuoden 2011 koekaivausten yhteydessä paljastuneen kattavan purkukerroksen 26 pohjan tasolle asti. Koeoja 1 tyhjennettiin täytemaasta koneellisesti hieman tätäkin syvemmälle, niin että lähtötasossa sen pinnassa oli esillä kerros 26 tai sen alapuolella sijainnut kerros 27 (ks. kartta 6/2011). Kesän 2012 kaivauksien yhteydessä keskityttiin ennen kaikkea tutkimaan kerroksia ja rakenteita jotka sijaitsivat stratigrafisesti vuoden 1827 purkukerroksen ja steriilin pohjamaan välissä.

Kuvat 6 ja 7: Vasemmalla kaivausalueetta kuoritaan lähtötasoon järeällä kaivinkoneella. Koeoja 1:n kaivanto erottuu kuvassa vasemmalla pitkänä kuopanteena, jonka pohjalla on keltavihreä muovipeite. Purkukerroksen 26 alla sijainneet perustukset alkavat jo hahmottua kuvassa. Oikealla on kaivausalueetta ryhdytty laajentamaan traktorikaivurilla lounaaseen päin esille kaivettujen kiviperustusten ulottuvuutta seuraten. NW. Kuva: M. Kykryi/KyM.

Koneellisen kuorinnan jälkeen kaivauksia jatkettiin käsivoimin. Runsaan 100 m²:n kokoisen tutkimusalueen kerrosten, seinämien ja rakenteiden esiin kaivamisessa ja siistimisessä sekä näytteiden ottamisessa käytettiin lapioita, lastoja, harjoja ja pensseleitä kulloisestakin tilanteesta ja maanlaadusta riippuen. Kaivauslöydöt otettiin talteen systemaattisesti luonnollisin kerroksin ruutujakoa (2x2 m) noudattaen.

Kerrosten ja rakenteiden tutkimisessa ja dokumentoinnissa noudatettiin niiden luonnollisia kerrosrajoja ja ulottuvuutta eli kaivaus suoritettiin ns. stratigrafista kaivausmenetelmää noudattaen. Stratigrafisten yksiköiden nimeämisessä käytettiin jo edellisvuonna paljastuneiden ja kesällä 2012 laajemmin esille kaivettujen kerrosten ja rakenteiden osalta vanhoja yksikkötunnuksia. Sen sijaan aiemmin dokumentoimattomille kerroksille ja rakenteille annettiin uusi yksikkönumero, joka oli suoraa jatkoa edellisvuonna käytössä olleille yksikkötunnuksille (kerrokset n:o 33-44 ja rakenteet R8-R22).

Se, millä menetelmällä löydöt otettiin talteen, riippui kaivettavien kerrosten koostumuksesta ja luonteesta. Vanhimmat ja löytörikkaat kerrokset tutkittiin seulomalla tai niiden löydöt otettiin talteen jo lastalla maata kaivettaessa, minkä lisäksi maa tarvittaessa vielä seulottiin. Vähälöytöinen ja/tai purkujätettä sisältävä maa sen sijaan käytiin läpi joko erityisillä pöytätasolla tai se tarkastettiin jo samassa yhteydessä kun lastoin tai lapion kaivettu maa tyhjennettiin kottikärryille. Seinämiä suoristettaessa ja siistittäessä löytyneestä esineistöstä taltioitiin ainoastaan ne löydöt, jotka olivat varmuudella kerrossidonnaisia. Purkukerroksen 26 yläpuolisista kerroksista ei otettu talteen löytöjä laisinkaan ja kerroksesta 26:kin otettiin talteen ja luetteloiitiin ainoastaan edustavimmat löydöt.

Kuva 8: M.-M. Ulmanen kaivaa esiin perustusten eteläseinämää kaivausalueen SW-laajennuksen puolella. Taustalla K. Lammenaho (vas.) ja E. Nikola (oik.) lajittelevat ja pussittavat lastakaivauksen yhteydessä talteen otettuja löytöjä. NE. Kuva: M. Kyryri/KyM.

Kaivausten yhteydessä tutkitut rakenteet ja kerrokset dokumentoitiin valokuvaamalla sekä mittakaavaan piirtämällä. Varsinaiset tasokartat piirrettiin mittakaavaan 1:50, minkä lisäksi esiin kaivetuista esikunta- ja yliupseerirakennuksen kivirakenteista laadittiin tasokartat myös mittakaavassa 1:20. Kaivausalueen seinämistä piirretyt pitkittäis- ja poikittaisleikkaukset tehtiin samoin mittakaavaan 1:20 (liite 4, kartat n:o 4-27). Rakenteista laadittiin myös erillinen koostekartta (kartta n:o 28). Kaivauksiin liittyvät arkeologiset havainnot mittaustietoineen kirjattiin ylös kenttätöiden yhteydessä vapaamuotoisin muistiinpanoin ja erityisin kerros- ja rakennelomakkein.

Kaivausten yleiskartoitus mittauksineen suoritettiin Trimble R8 GPS-laitteella Kotkan kaupungin kaupunkimittauksen toimesta. Koekaivausten yhteydessä mitatut korkeudet vaaittiin pääosin vaaituskoneella (Leica WILD NA 20), ja ne määritettiin N43-korkeusjärjestelmässä. Kesän 2012 kaivauksilla käytettiin samaa koordinaatistoa, joka oli laadittu tonttialueelle edellisen kesän koekaivauksia varten. Siinä koordinaatiston origona toimi silloisen koeoja 2:n W-nurkka, jossa x:lle oli annettu arvo 200 ja y:lle arvo 300 (origo: 200/300), x-koordinaatin kasvaessa suuntaan NE ja y-koordinaatin suuntaan SE (ks. kartta n:o 2/2013 ja kuva 11). Koordinaatisto koeojineen kiinnitettiin Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmään (ETRS-GK27 tasokoordinaatisto), jossa suoritettujen mittaustiedot muunnettiin jälkitöiden yhteydessä ETRS-TM35FIN-koordinaateiksi. Jälkitöiden yhteydessä tonteilla tutkituista koeojista laadittiin kolme yleiskarttaa mittakaavaan 1:250 (liite 4, kartat n:o 1-3).

Kuva 9: P. Siiskonen ja M. Rautiainen Kotkan kaupunkimittauksesta aloittelevat kaivausten yleiskartoitusta. Kuva: M. Kykyri/KyM.

4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY

Ruukinkatu 15:n tontilla suoritettujen arkeologisten kaivauksen yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin heinäkuun 2012 aikana yhteensä runsaan 100m²:n kokoinen alue tontin NE-nurkassa (keskipiste N 6,703,795.836, E 497,066.666 ETRS-TM35FIN). Tutkittu alue käsitti edellisenä vuonna koekaivausten yhteydessä jo osittain tutkitun koeoja 1 NW-pään, josta uutta kaivausalueutta ryhdyttiin laajentamaan sieltä paljastuneiden kivirakenteiden laajuutta seuraten koilliseen ja pohjoiseen Ruukinkadun suuntaan (NE-laajennus) sekä lounaaseen tontin sisäpihan suuntaan (SW-laajennus: kuvat 10-11; liite 4 kartat 1-3).

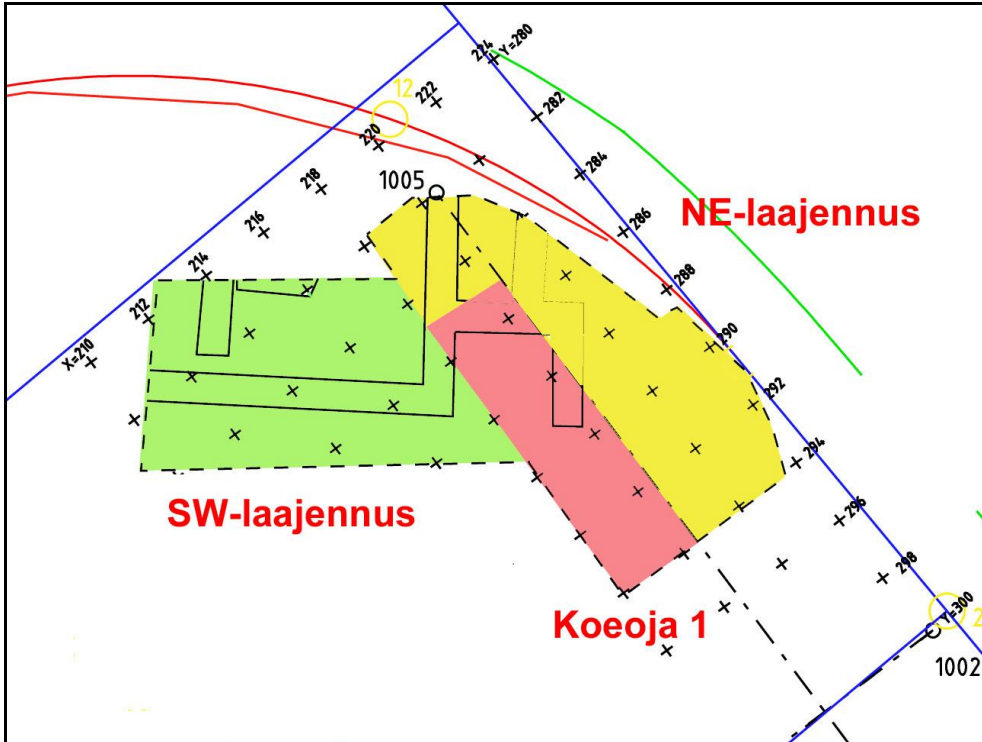
Kuva 10: Kaivaustontti kesäkuun 2012 lopussa ennen kaivutyön aloittamista. Tutkimusalue rajoittui koillisessa Ruukinkatuun (oik.) sekä luoteessa (suoraan edessä) Satamakatu 1:n tonttiin (285-1-7-4), jolla kuvassa näkyvät isot koivut ja vaahtera kasvavat. Kaivausalueen sijainti tontilla on merkitty kuvaan punaisella värillä. SE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Koeojan laajentamisen myötä muodostui kaksi kaivausalueutta, joiden välisen rajan muodosti ojan SW-sivusta (linja $x=218$ kaivausten koordinaatistossa). Koordinaattilinjan Ruukinkadun puoleinen kaivausalue, jonka pituus oli 12 m ja leveys 2-6 m nimettiin koeojan ”NE-laajennukseksi” ja sen pihan-puoleinen alue, jonka pituus oli 7-10 m ja leveys 5 m ojan ”SW-laajennukseksi”. Näiden välissä sijaitsi vasta kaivausten loppuvaiheessa poistettu kapea koroke (n. 1x4 m), joka nimettiin dokumentoinnin yhteydessä ”kannakseksi”. Sen koillisreuna sijaitsi jotakuinkin edellä mainitulla koordinaattilinjalla $x=218$.

Tutkimusalueen kaksi puoliskoä samoin kuin niiden välinen kannaskin kaivettiin omina erillisinä kaivausalueinaan. Alueen kahden puoliskon laajuuteen ja muotoon vaikutti niin itse kaivauspaikan sijainti kuin maaperästä paljastettujen kivirakenteiden fyysinen ulottuvuuskin. Koeojaa koilliseen laajennettaessa rajattiin tutkimusalue Ruukinkadun asfaltoidun jalkakäytävän reunaan ja Satamakadun suunnassa luoteessa sen rajaksi muodostui luontaisesti tonttiraja. Koska kaivausten tavoitteena oli ennen kaikkea selvittää alueella sijaitsevien Ruotsinsalmen aikaisten perustusten laajuus ja luonne, ei tutkimusalueutta

rakenteiden ulkorajojen löydyttyä enää laajennettu. Vuoden 2011 koekaivausten tutkimustulosten perusteella ei laajempialaisille lisäkaivauksille olisi ollut arkeologisia perusteitakaan (Kykryri 2011).

Esiin kaivamisen ja dokumentoinnin sekä löytöjen talteenoton jälkeen tutkimusalueen molemmat puoliskot rakenteineen peitettiin ja tonttialue ennallistettiin kaivauksia edeltäneeseen asuunsa. Tutkimusten yhteydessä paljastuneita rakenteita ei purettu, vaan ne jätettiin sellaisenaan täyttömaamassojen alle.

Kuva 11: Kesän 2012 kaivausalueet. Punaisella on merkitty koeoja 1, ja sen koillinen (keltainen väri) ja lounainen (vihreä väri) laajennus. Kuvassa näkyy myös kaivausten koordinaatisto. Ote kaivauskartasta 2/2012.

Lisäykset M. Kykryri/KyM.

5. KAIVAUSHAVAINNOT – KERROKSET JA RAKENTEET

Kaivauksiin liittyvät arkeologiset tiedot ja tulokset on esitetty jatkossa pääsääntöisesti kerrosten ja rakenteiden tutkimusjärjestystä noudattaen, ja ne perustuvat kenttätöiden yhteydessä tehtyihin havaintoihin ja dokumentointiin. Koska kaivaus suoritettiin käytännössä kahtena erillisenä tutkimusalueena, noudatetaan kaivaushavaintojen esittelyssä tätä kahtiajakoa. Ensimmäisenä alueista käsitellään aiemmin valmiiksi kaivettu koeoja 1:n NE-laajennus, jota seuraa sen lounaispuolelle avattu SW-laajennus. Laajennusten väliin jäänyt kannas ja siihen liittyvät havainnot käsitellään SW-laajennuksen yhteydessä.

Tutkittujen ja dokumentoitujen kerrosten sekä rakenteiden kuvaus noudattaa molempien kaivausalueiden yhteydessä samaa rakennetta ja järjestystä. Sen yhteydessä ilmoitetaan kaivausalueen perustiedot: koordinaatit (kaivausten omat ja/tai ETRS-TM35FIN-koordinaatit), laajuus sekä z-pinta/-pohja. Dokumentoitujen seinämien kerrokset/rakenteet kuvataan sanallisesti, missä yhteydessä (kerros)koostumuksen lisäksi ilmoitetaan myös dokumentoinnin yhteydessä mitattu kerrospaksuus/koko, suhde muihin stratigrafisiin yksiköihin sekä annetaan tieto kerroksesta tai rakenteen yhteydestä taltioiduista löydöistä ja näytteistä. Kaivausalueiden sanallisen kuvauksen lopussa olevaan yhteenvetoon on myös koottu tieto

alueisiin liittyvästä arkeologisesta dokumenttiaineistosta: kartoista, mustavalko- ja digikuvista sekä talteen otetuista löydöistä ja näytteistä.

Jokaisen yksittäisen kerroksen syntytapaan tai sen ajoitukseen liittyvää yksityiskohtaista tulkintaa ei ole ollut mahdollista tehdä mm. kerrosten kaivausmenetelmästä johtuen. Tasokaivauksen yhteydessä tutkituista ja dokumentoiduista kerroksista on luonnollisesti ollut mahdollista saada enemmän tietoa kuin kaivinkoneella jo ennen varsinaista kaivautusta poistetuista kerroksista. Jälkimmäisistä useimmat olivat resentejä, tutkimusongelman kannalta sekundäärisiä ja havaittavissa (ja myös dokumentoitavissa) pääasiallisesti ainoastaan kaivausalueiden seinämissä.

Kaivauskertomuksen laadinnan yhteydessä on kenttätöissä dokumentoitujen kerrosten nimikkeitä joissain tapauksissa selvyiden vuoksi yhdenmukaistettu ja osin uudelleenmuotoiltu (esim. varustettu a, b, c-kirjaimin), ja ne poikkeavat näiltä osin kaivauskartoilla esiintyvistä kerrosnimikkeistä. Kertomuksen kerrosselostusta sekä kaivauskarttoja rinnakkain käyttämällä ei epäselvyyksien tai yksittäisten kerrosnimikkeiden keskenään sekoittumisen vaaraa kuitenkaan pitäisi olla.

Koeoja 1:n NE- ja SW-laajennuksia käsittelevien lukujen 5.1. ja 5.2. loppuun on laadittu lyhyt yhteenveto kaivausalueen stratigrafiaan ja rakenteisiin liittyvistä keskeisimmistä huomioista. Kaivauskertomuksen lopussa luvussa 7 esitetään lisäksi yhteenveto, jossa arkeologisia kerroksia ja rakenteita tarkastellaan yleisluontoisemmin alueen käyttöhistorian näkökulmasta.

5.1. KOEOJA 1 NE-LAAJENNUS

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: N: 6,703,800.241, E: 497,065.845; E-nurkka: N: 6,703,792.449, E: 497,074.472; S-nurkka: N: 6,703,789.140, E: 497,069.960 ja W-nurkka: N: 6,703,797.920, E: 497,063.689 (ETRS-TM35FIN).

Laajuus: 2-6x12 m; suunta: NW-SE; z-pinta: + 3.40-4.10 m.m.p.y.; z-pohja: +2.60-3.40 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeoja 1 NE-laajennuksen alue dokumentoitiin kolmena tasona, minkä lisäksi alueelta paljastuneen rakennuksenperustan huonetiloja (HT 1-2) sekä piha-alueita kaivettiin ja dokumentoitiin paikoitellen myös aputasoin. Laajennuksesta dokumentoitiin piirtämällä sen SE-, SW- sekä N-NW-seinämät, joiden lisäksi rakenteen R5 N-seinäma ja rakenteen R6 E-seinäma piirrettiin mittakaavaan.

Koeoja 1 NE-laajennuksen alueella sijainneista kulttuurikerroksista käsitellään jatkossa ensimmäiseksi (luku 5.1.1.1) alueen stratigrafisesti nuorimmat kerrokset, jotka poistettiin tutkimusalueelta koneellisesti jo ennen varsinaisten kaivaustutkimusten alkamista. Nämä kerrokset olivat syntyneet alueelle vasta Ruotsinsalmen aikaisen esikunta- ja upseeri-rakennuksen purkamisen (1827) jälkeen, jonka jälkeensä jättämän purkukerroksen (n:o 26) yläpuolella ne sijaitsivat.

Kuva 12: NE-laajennuksen alueen tutkimukset alkuvaiheessaan paalutuksen ja aloitustason siistimisen jälkeen. SE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Edellä mainittua purkukerrosta nuoremmat ja pääasiassa vain kaivausalueen seinämissä havaittavissa olleet kerrokset dokumentoitiin leikkauspiirroksin sekä valokuvaamalla, mutta löytöjä niistä ei otettu talteen. Kerros 26 ja sitä stratigrafisesti alemmat, alueen vanhimmat kerrokset käsitellään luvussa 5.1.1.2. Ne dokumentoitiin leikkaus- ja tasopiirroksin sekä valokuvaamalla. Näiden kerrosten löydöt otettiin talteen systemaattisesti kaivausruuduittain ja luonnollisia kerrosrajoja noudattaen.

5.1.1.1. Seinämät

Krs. 1+8: Sijainti: x: 218, y: 281,70-294; z: +3.74-4.23 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ mm). Pakkaantunut kerros, jonka paksuus oli 5-20 cm. Tontin piha-alueen nurmikenttä ja sen alainen multakerros, joka oli yläosastaan harmaan kivimurskeen (krs.8) sekainen.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 5(a), 24, 33, 33a, 35 ja rakenteen R12 yläpuolella kaivausalueen SW-seinämässä.

Krs. 1: Sijainti: x: 218,30-224,40, y: 281,70-289; z: +3.36-3.71 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea hiekansekainen multa. Pakkaantunut kerros, joka oli havaittavissa kaivausalueen Ruukinkadun puoleisella sivustalla vuoden 2012 koeajan NE-puolella. Tontin nurmikenttä ja sen alainen multakerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: nurmikerros sijaitsi kerrosten 5a, 26, 26b, 42 sekä rakenteen R9 yläpuolella. Kerros oli havaittavissa kaivausalueen N- ja NW-seinämissä.

Krs. 42: Sijainti: x: 220-221,30, y: 281,70; z: +3.40 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, tiukka multa, jossa esiintyi runsaasti sekä särmikkäitä ($\varnothing \leq 50$ mm) että pyöreäpintaisia pikkukiviä ($\varnothing \leq 30$ mm). Kaivausalueen NW- ja N-seinämässä sijainnut kerros, jolla paikalla sijainnut 1,2 m:n levyinen ja 50 cm:n syvyinen tasapohjainen, rakenteen R8 W-puolelle tehty kaapeli(?)kaivanto oli täytetty.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- sekä kerroksen 7 ja rakenteen R8 yläpuolella.

Krs. 8: **Sijainti:** x: 220,70-222,40, y: 294-294,40; z: +3.66-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa kivimurske, joka oli hiesunsekainen sisältäen pientä särmikästä kiveä, jonka \varnothing oli 1-5 mm. Irtonainen kerros, jonka paksuus oli 10 cm. Piha-alueelle levitetty moderni päällyste ja asvaltin (R10) pohjustuskerros.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi asvaltin (rakenne R10) ala- sekä kerroksen 3a yläpuolella kaivausalueen SE-seinämässä.

Kuva 13: NE-laajennuksen SW-seinämää siistitään ennen tasokaivauksen alkamista. Kuvassa vasemmalta oikealle M.-M. Ulmanen, E. Nikola, J. Lahtinen ja K. Lammenaho. Taustalla L.Simponen poistaa juuria kaivausalueelta. NW. Kuva: KyM/M. Kykyri

Krs. 3a: **Sijainti:** x: 220,70-222,40, y: 294-294,40; z: +3.80-3.95 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, hienon hiekan sekainen pakkaantunut multa, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 20$ mm), pieniä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 50$ mm) ja joitain pieniä hiilenpaloja ($\varnothing \leq 5$ mm). Alueelle levitetty purkumaakerros, jonka paksuus vaihteli välillä 10-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 8 ala- ja kerrosten 6b yläpuolella kaivausalueen SE-seinämässä.

Krs. 24: Sijainti: x: 218,30, y: 283-287,40; z: +3.80-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: kellertävän harmaa, pakkaantunut hiesu, joka sisälsi pientä, särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 30$ mm). Kaivannon SW-seinämässä sijainneen 5-20 cm paksuisen kerroksen alaosassa esiintyi myös pyöreäpintaisia kiviä ($\varnothing \leq 5$ cm). Tasoite-/täyttökerros, jossa oli hyvin runsas juurikasvusto.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 5(a) ja 35 yläpuolella ja sen päällä sijaitsi alueelle levitetty kerros 1+8.

Krs. 5(a): Sijainti: x: 218,30-220, y: 281,70-289; z: +3.45-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: Mustanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista ja johon liittyi runsas juurikasvusto. Kaivausalueen N- ja NW- sekä SW-seinämässä katkonaisena horisonttina erottunut ohut kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 2-10 cm. Stratigrafisesti ylin kaivausalueen seinämässä esiintyneistä multakerroksista. Entinen maanpinta.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen päällä sijaitsivat kerrokset 1, 1+8, 24 ja sen alapuolella kerrokset 17a ja 35.

Krs. 17a: Sijainti: x: 218,30, y: 284,20-289; z: +3.70-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, irtonainen hiesu, jossa esiintyi pientä pyöreää kiveä ($\varnothing \leq 30$ mm). Koeijan SW-seinämässä havaitun kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-15 cm. Tontille levitetty päällystekerros.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1+8 ja 5(a) sen alapuolella kerros 5(b).

Krs. 5(b): Sijainti: x: 218,30, y: 284-289; z: +3.60-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: Mustanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista ja johon liittyi runsas juurikasvusto. Ojan SW-seinämässä sijainneen kerroksen paksuus oli ainoastaan 2-5 cm. Stratigrafisesti keskimäinen kaivausalueen seinämässä esiintyneestä kolmesta päällekkäisestä multahorisontista. Entinen maanpinta (?).

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen 5(b) yläpuolella sijaitsi kerros 17a ja sen alapuolella kerros 25.

Krs. 25: Sijainti: x: 218,30, y: 281,70-289,60; z: +3.50-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanmusta, hiekkainen ja irtonainen multa. Kerros sisälsi runsaasti tiilenpaloja, joiden \varnothing oli pääosin ≤ 5 cm. Multakerroksessa esiintyi myös samankokoista särmikästä pikkukiveä, jonka lisäksi kerroksesta tavattiin muutamia isompia ($\varnothing 30$ cm) kiviä, joiden pinnalla oli kiinni laastia. Kerroksessa esiintyi myös hieman hiilenpaloja ($\varnothing 10-20$ mm). Laajennuksen SW-seinämässä yhtenäisenä horisonttina esiintyneen täyttökerroksen paksuus vaihteli välillä 5-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 5(a)-5(b) ja 35 ja sen alapuolella kerrokset 26 ja 26(c).

Krs. 26c: Sijainti: x: 218,30, y: 287,70-289,70; z: +3.40-3.50 m.m.p.y.

Koostumus: keskiruskea ja hiekkainen multa, jossa esiintyi erikokoisia tiilenpaloja sekä kellertävän kalkkilaastin palasia ($\varnothing \leq 30$ mm). Tiilenpalojen pinnalla oli havaittavissa laastin rippeitä. Osa purkukerrosta 26, joka oli siirretty pois alkuperäiseltä paikaltaan kun alueelle oli kaivettu moderni kaapelikaivanto (rakenne R20). Myöhemmin kaivanto oli täytetty samaisella purkumassalla (kerros 26(c)). Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 25 ala- ja kerrosten 26, 27, 39 ja 6b yläpuolella.

Krs. 35: Sijainti: x: 218,30-219,20, y: 281,70-283,10; z: +3.5 0-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: kivituhkan sekainen valkoharmaa sepeli, jonka kiveä oli \varnothing 30 mm. Pakkaantunut, alueelle levitetty päällyste, joka oli havaittavissa kaivausalueen SW, N- ja NW-seinämässä. Kerrospaksuus 5-10 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1+8 alapuolella ja kerrosten 7 ja 6b yläpuolella.

Krs. 39: Sijainti: x: 218,30, y: 279,90-289,20; z: +3.30-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, karkea hiekkä, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 20$ mm) sekä pieniä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 20$ mm). Irtonainen kerros, joka oli havaittavissa 10-20 cm paksuisena ja vain hieman runsaan metrin pituisena horisonttina laajennuksen SW-seinämässä. Koeojan NE-laajennuksen lounaispuolella sijainneeseen kaapelikaivantoon (rakenne R20) liittyvä moderni täyttökerros, joka oli laitettu purkukerrosten 26 ja 27 lävitse kaivetun kaivannon pohjalle. Kaapelikaivannon täytön yhteydessä alkuperäinen purkukerros 26 oli siirretty sepelitäytön (krs. 39) päälle (= krs. 26(c)).

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 26(c) ala- ja kerrosten 5(c) ja 27 yläpuolella.

5.1.1.2. Tasot

Krs. 33: Sijainti: x: 218,30-222,80, y: 290,30-294,50; z: +4.00-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea sekoittunut täyttömaa, jossa esiintyi kiveä ($\varnothing \leq 20$ cm), hieman tiiltä sekä asvaltin katkelmia. Vuonna 2011 kaivetun koeoja 1 NE-osan täyttö, jossa oli erotettavissa steriilien maakerrosten 6b ja 7 linssejä. Kerros oli havaittavissa kaivausalueen SE-päässä 2 metrin levyisenä ja kolmen metrin pituisena kaivantona.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1+8 ja 8 ala- ja kerrosten 6b ja 7 yläpuolella.

Krs. 33a: Sijainti: x: 218,30-218,80, y: 289,50-291,50; z: +4.90 m.m.p.y.

Koostumus: Ruskea, irtonainen multa, jossa esiintyi pientä pyöreää kiveä ($\varnothing \leq 5$ cm) sekä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 10$ cm). Valaisinylväs- (R12) ja kaapelikaivannon sekoittunut täyttö. Kerroksen pohjalla, valaisinylvästä varten kaivetun kuopan pohjalla oli täytteenä pyöreäpintaisia mukulakiviä (\varnothing 10-25 cm) sekä nupukiviä (9x9x8-17x17x12 cm). Pylvästä varten tehdyn 1,5 m levyisen kuopan syvyys oli 0,9-1m ja se oli kaivettu purkukerroksen 26 lävitse aina steriiliin pohjamaahan asti. Vuonna 2011 valopylvään kohta jätettiin kaivamatta ja paikalla oli 2,5 m:n levyinen kaivamaton kannas, jolla kasvoi iso koivu.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1+8 ala- ja kerrosten 6b ja 7 yläpuolella.

Krs. 34: Sijainti: x: 223,50-225, y: 288,20-293; z: +3.30-3.50 m.m.p.y.

Koostumus: keltaharmaa, irtonainen hiekkä, jossa esiintyi runsaasti särmikästä ja pyöreäpintaista kiveä (\varnothing 5-15 cm) sekä asvaltin katkelmia. Täyttökerros, joka liittyi mitä todennäköisimmin paikalla N-S-suunnassa kulkeneeseen vanhaan viemärikaivantoon kaivausalueen E-sivustalla. Kerroksesta kaivettiin esille ainoastaan sen pinta.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerrosten 26 ja 26a yläpuolella.

Krs. 26: Sijainti: x: 218,30-222,80, y: 281,70-289,70; z: +3.25-3.50 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut ja hiekkainen multa, jossa esiintyi runsaasti erikokoisia tiilenpaloja sekä kellertävän kalkkilaastin palasia ($\varnothing \leq 30$ mm). Tiiltä (pääasiallisesti $\varnothing \leq 10$ cm) esiintyi runsaasti erityisesti kerroksen yläosassa. Tiilenpalojen pinnalla oli havaittavissa laastin rippeitä. Kerroksessa esiintyi kahdenlaisia tiiliä: epätasaisesti poltettuja, deformatuneita, osittain sintraantuneita ja massaltaan kirjavia punaharmaita tiiliä sekä näitä hieman isompia, massaltaan ja poltoltaan homogeenisempiä ja parempilaatuisia oranssinpunaisia tiiliä. Edelliset olivat

kooltaan mm. 4-5x11,5x(22) cm, 5x11x(11)cm, 5,5x13x(14) cm sekä 5x11x(23) cm ja jälkimmäiset mm. 6x13x(70) cm, 6x11,5x(13) cm sekä 6x12,5x(70) cm (TN 5-6).

Tiilen lisäksi purkujäteterroksessa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm) sekä isompiakin ($\varnothing \leq 40$ cm) luonnonkiviä tai lohkottuja kiviä, joiden pinnalla oli havaittavissa laastijäänteitä. Kivet, samoin kuin kerroksesta löytyneet tiiletkin olivat peräisin paikalla sijainneesta esikunta- ja yliupseeri-rakennuksesta, joka oli purettu vuonna 1827 (VeSa 1827). Tämä 5-35 cm:n paksuinen kerros, joka paljastui koeoja 1:n NW-päästä jo vuoden 2011 koekaivausten yhteydessä, poistettiin lähes kokonaisuudessaan koneellisesti ennen varsinaisten kaivausten alkamista. Purkukerros sijaitsi suoraan myöhemmin esille kaivettujen yliupseeri- ja esikuntarakennuksen perustusten päällä ja se erottui kattavana horisonttina kaivausalueen SW-, N- ja NW-seinämissä.

Löydöt: KM 39174:1-8, 300, poistetut löydöt: P4-P10, näytteet: tiilinäytteet (TN) n:o 5-6.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 5a, 25, 35, 26c ala- sekä kerrosten 6b, 7, 26a, 26b, 27, 36 sekä rakenteiden R5-6, R8-9 yläpuolella.

Kuva 14: Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerroksia koeoja 1 NE- ja SW-laajennuksen rajalla huonetilassa HT1. Alinna kerros 31, jonka päällä erottuu keltainen, paikalle tuotu hiekkakerros 7a. Suoraan latan alla seinämän yläpinnassa erottuu oranssi, tiiltä sisältänyt purkukerros vuodelta 1827 (krs. 26). NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Krs. 27: Sijainti: x: 218,30-220,70, y: 285,70-289,60; z: +3.20-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut ja hiekkainen hiesu. Kerroksessa esiintyi runsaasti pieniä tiilenpaloja (\varnothing 5-20 mm) sekä pyöreäpintaisia kiviä ($\varnothing \leq 20$ mm). Paikoitellen multaakin sisältäneeseen kerrokseen oli sekoittunut myös puulastun katkelmia ($\varnothing \leq 50$ mm) sekä hiilenpaloja ($\varnothing \leq 20$ mm). Kulttuurikerros oli 10-30 cm:n paksuinen ja sijaitsi huonetilassa HT 1, missä se oli kerrostunut huonetilan seiniä R5-6 ja R8 päin.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 26, 26c ja 39 ala- ja kerroksen 5c yläpuolella.

Löydöt: KM 39174:138-154, 278, 300, poistetut löydöt: P23-P24; näytteet: maanäyte (MN) n:o1.

Krs. 5(c): Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 285,50-289,50; z: +3.01-3.28 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista. Kerroksessa esiintyi pieniä tiilenpaloja ($\emptyset \leq 30$ mm), lahonnutta puun silppua, pieniä pyöreitä kiviä ($\emptyset \leq 30$ mm) sekä jonkin verran pieniä hiilenpaloja ($\emptyset \leq 10$ mm). Kulttuurikerros.

Kerros oli stratigrafisesti alin kolmesta päällekkäisestä ja eri-ikäisestä multahorisontista kaivaus-alueella. Sen paksuus vaihteli välillä 2-3 cm. Ohut kerros oli havaittavissa koeojan SW-seinämässä, mistä horisontti jatkui koilliseen huonetilan HT 1:n puolelle rajautuen huonetilan perustuksiin (rakenteet R5 ja R6). Osa kerroksesta ja perustuksista paljastui jo vuoden 2011 koekaivausten yhteydessä koeoja 1:n NW-päästä (Kykyri 2011).

Löydöt: KM 39174:9-28, 261-262, 296, poistetut löydöt: P1-3; näytteet: maanäyte (MN) n:o 3.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 27 ja 39 ala- ja kerroksen 7a yläpuolella.

Krs. 36: Sijainti: x: 219,20-221,90, y: 282,40-285,60; z: +3.00-3.10 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, hiekkainen multa, joka oli pakkaantunut. Kerroksessa esiintyi tiilenpalojen ($\emptyset \leq 15$ cm; yksi tiilistä oli kooltaan 5,5x11,5x (12) cm) ja laastinpalojen ($\emptyset \leq 20$ mm) lisäksi puulastua. Kerroksen pohjalta paljastui \emptyset 10-30 cm:n kokoisia lohkomattomia ja lohkottuja kiviä, joiden pinnalla esiintyi laastin jäänteitä. Täyttökerros/purkukerros, jonka paksuus vaihteli välillä 10-30 cm, oli kattava sijaiten huonetilassa HT 2 rakenteiden R5 ja R8-R9 rajaamalla alueella.

Löydöt: KM 39174:163-183, 279-280, 292-293, poistetut löydöt: P27-P28; näytteet: maanäyte (MN) n:o 5.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 26 ala- ja kerroksen 37 yläpuolella.

Krs. 7a: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 285,50-289,50; z: +2.91-3.13 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, irtonainen keskikarkea hiekka, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä ($\emptyset \leq 2$ cm). Täyttökerroksen paksuus vaihteli välillä 10-30 cm ja se oli alun alkaen steriiliä rautaoksidipitoista hiekkaa (krs. 7), jota oli levitetty kiviperusten R5-6 ja R8 rajaamalle alueelle huonetilaan HT1. Paksuimmillaan hiekkakerros oli linjan x=218,30 NE-puolella (kaivausalueiden raja), mutta se oli havaittavissa ohenevana, muutaman cm:n paksuisena horisonttina myös koeoja 1 SW-laajennuksen S-seinämässä runsaan metrin päässä mainitusta linjasta länteen päin.

Löydöt: KM 39174:30-33, 264.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 ala- ja kerroksen 31 yläpuolella.

Krs. 31: Sijainti: x: 218,30-220,80, y: 285,50-289; z: +2.40-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu, jossa esiintyi tiilenpaloja, joiden koko vaihteli muutamasta cm:stä aina puolikkaisiin tiiliskiviin asti. Tiilenpalojen joukossa oli myös yksi kokonainen tiili, joka oli kooltaan 7-7,5x13x27 cm (TN 1) ja useita tiilenkatkelmia, joiden paksuus oli n. 5 cm. Kerroksesta löytyneiden tiilenkatkelmien pinnalla eikä itse kerroksessakaan esiintynyt laastia tai sen paloja. Kerroksessa oli runsaasti myös 20-40 cm kokoisia lohkomattomia ja pyöreäpintaista luonnonkiviä sekä särmikkäitä lohkokiviä ja kiilakiviä ($\emptyset \leq 15$ cm), joiden pinnalla ei esiintynyt laastia.

Huonetilassa HT 1 sijainnutta kattavaa kerrosta kaivettiin n. 40 cm:n syvyyteen, ja se jatkui tasosta 3 alaspäin ainakin vielä 40 cm. Ympäröivien kiviperustusten (R5-6, R8) sortumisvaaran vuoksi tiilen- ja kivensekaista täyttökerrosta ei kuitenkaan ollut mahdollista kaivaa pohjaan asti. Tätä yritettiin koneellisesti, missä yhteydessä kävi ilmi, että huonetilaa rajaavat kivrakenteet eivät kestäisi täyttömässän poistamista huonetilasta vaan sortuisivat, minkä vuoksi koneellinen kaivutyö lopetettiin.

Täyttökerros 31 vaikutti sijaitsevan matalassa kuopanteessa, joka oli kaivettu steriiliin pohjamaahan (krs. 7). Kyseessä oli mahdollisesti alueelle levitetty kivitäyttö, jonka päälle ympäröivät kivirakenteet oli osittain perustettu. Kivi- ja tiilitäytön (rakennusjätettä?) päällä sijainnut karkean hiekan kerros (krs. 7a) oli mitä todennäköisimmin levitetty paikalle palvelemaan rakennuksen alaisena suodatinkerroksena.

Stratigrafinen sijainti: Kivi- ja tiilitäyttö sijaitsi kerrosten 7a ja 40 ala- ja kerroksen 7 yläpuolella.

Löydöt: KM 39174:155-162, 301, poistetut löydöt: P25-P26; näytteet: tiilinäyte (TN) n:o 1.

Krs. 26a: Sijainti: x: 220,20-223,50, y: 287,20-294; z: +3.34-3.47 m.m.p.y.

Koostumus: keltaharmaan ruskea, pakkaantunut ja hienon hiekan sekainen multa, joka oli runsaan noen ja pienten hiilenpalojen sekainen ($\varnothing \leq 10$ mm). Kerroksen pinnassa esiintyi runsaasti pieniä liuskeisia tiilenpaloja ($\varnothing \leq 30$ mm), mutta myös katkelmallisia tiiliä, jotka vastasivat kooltaan ja koostumukseltaan kerroksen 26 tiiliskiviä (mm. 5-5,5x10x22cm, 65x13,5x(16,5) cm ja 5-5,5x10,5x(15) cm. Niistä joidenkin pinnassa oli kiinni laastia kun taas toisten pinnalla laastin jäänteitä ei ollut havaittavissa. Irtonaisia laastinpaloja ohuessa, ainoastaan 1-15 cm:n paksuisesta kerroksesta ei tavattu. Multakerros oli paikoin myös steriilin keltaisen hiekan (kerros 7) sekainen.

Kerros 26a oli ohut kulttuurimaahorisontti, joka oli yläpinnastaan sekoittunut sekä sen päällä sijainneen paksun purkukerroksen että sen alla olleen steriilin hiekan kanssa. Kerros sijaitsi esikunta- ja yliupseerirakennuksen itäpuoleisella piha-alueella ja siihen oli mitä todennäköisimmin sekoittunut tiiltä niin rakennuksen pystytys- kuin purkuvaiheessakin.

Löydöt: KM 39174:34-73, 265-268, poistetut löydöt: P11-P15; näytteet: maanäyte (MN) n:o 2, tiilinäytteet (TN) n:o 2-4.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 26 ala- sekä kerrosten 7 ja 38 yläpuolella.

Krs. 26b: Sijainti: x: 218,30-223,10, y: 281,70-289,30; z: +3.20-3.45 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut ja hienon hiekan sekainen multa, joka oli noen, pienten hiilenpalojen ja puulastun sekainen ($\varnothing \leq 20$ mm). Kerroksessa esiintyi pieniä liuskeisia tiilenpaloja ($\varnothing \leq 30$ mm) mutta ei kokonaisten tiilien katkelmia tai laastia. 5-15 cm:n paksuinen kerros muuttuu alaspäin hyvin multaiseksi sisältäen runsaasti puulastua. Kulttuurimaakerros 26b vastasi stratigrafiselta sijainniltaan kerros 26a:ta sijaiten purkukerroksen 26 ja steriilin hiekkakerroksen 7 välissä, joiden keskinäistä rajaa oli paikoin hyvin vaikea erottaa. Kerroksen pohjalta paljastui huonetilassa HT 3 puurakenteen R15 jäänteitä.

Löydöt: KM 39174:74-137, 269-277, 299, poistetut löydöt: P16-P22; näytteet: maanäyte (MN) n:o 4.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 26 ala- sekä kerroksen 7 sekä rakenteiden R5/8(?) ja R15 yläpuolella.

Krs. 37: Sijainti: x: 219,20-221,90, y: 282,40-285,60; z: +2.70-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: keltaharmaa hiesu, jossa oli ruskean hiekan keskittymiä. Kerroksessa esiintyi pienten tiilenpalojen ($\varnothing \leq 3$ cm) lisäksi runsaasti maatuneen puun katkelmia (pituus $\varnothing \leq 5-10$ cm). Kulttuuri-kerros oli kattava sijaiten 10-15 cm:n paksuisena huonetilassa HT 2 rakenteiden R5 ja R8-R9 rajaamalla alueella.

Löydöt: KM 39174:281, 184-194, poistetut löydöt: P29-P30.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 36 ja rakenteen R13 ala- ja kerroksen 7 yläpuolella.

Kuva 15: Kaivaukset käynnissä huonetiloissa HT 2 ja HT 3. Kuvassa edustalla E. Nikola (vas.) ja J. Lahtinen poistavat kerrosta 36, jonka alta pilkkottaa jo kerroksen 37 pinta. Taka-alalla M.-M. Ulmanen (vas.) ja K. Lammenaho ovat keskittyneet puurakenteiden R15 ja R16 esiin kaivamiseen. E. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Krs. 38: Sijainti: x: 221,40-223, y: 286,10-293,70; z: +3.25-3.50 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanmusta irtonainen hiekka, jossa esiintyi runsaasti nokea ja pieniä hiilenpaloja ($\emptyset \leq 2$ cm). Kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-25 cm, esiintyi $\emptyset \leq 1$ m:n kokoisina lämpäreinä alueelta esiin kaivetun kiviperustuksen idänpuoleisella piha-alueella. Paikoin kerros oli painunut tai sen päälle oli kasattu sen alla sijainnutta steriiliä hiekkaa (krs. 7).

Löydöt: KM 39174:195, 282, poistetut löydöt: P31; näytteet: maanäyte (MN) n:o 6.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 26a ala- ja kerroksen 7 yläpuolella.

Krs. 40: Sijainti: x: 218,30-219,50, y: 288,50-289,70; z: +3.10-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: steriiliin rautaoksidipitoisen hiesun (krs. 6b) ja hiekan (krs. 7) pinnalla laikukkaana esiintynyt, paikoin ainoastaan 0,5-5 cm:n paksuinen multa. Kerroksessa, joka oli paikoin vahvasti hiesunsekainen, esiintyi hiilenpaloja ($\emptyset \leq 1$ cm) ja lähes täysin maatonutta puuta. Paksuimmillaan kerros oli 25 cm ja sen yläosassa esiintyi paikoin ohuita, vain 1 cm:n paksuisia noki- ja hiililinssejä. Kerros oli vanhin kulttuurimaakerros alueella.

Löydöt: KM 39174:196-207, 283, 295, 298, poistetut löydöt: P32.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7a ja 5c ala- ja kerrosten 31 ja 7 yläpuolella.

Krs. 6b: Sijainti: x: 218,30-222, y: 289,40-294; z: +3.40-3.50 m.m.p.y.

Koostumus: harmaankellertävä, rautaoksidilaikkuinen ja rautaoksidin voimakkaasti värjäämä pakkaantunut hiesu. Steriili kerros, joka tuli paikoin esille kaivausalueen SE-päässä jo tason 1 siistimisen yhteydessä. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-40 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 3a ja 26 ala- ja kerroksen 7 ja 40 yläpuolella.

Krs. 7: Sijainti: x: 218,30-223, y: 281,70-294; z: +3.10-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: Kellertävänruskea, paikoin rautaoksidin ruskeaksi värjäämä irtonainen ja keskikarkea hiekkä, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä ($\varnothing \leq 3$ cm). Steriili kerros, joka jatkui rakenteen R6 NE-puolelle kaivetun kapean ojan perusteella koostumukseltaan samanlaisena ainakin 80 cm tasosta 1 alaspäin korkeudelle +2.60 m.m.p.y.

Löydöt: KM 39174:29.

Stratigrafinen sijainti: dokumentoiduissa tasoissa ja seinämissä kerroksen 7 päällä sijaitsivat kerrokset 6b, 26, 26b, 33 ja 38. Rakenteet R5-6 sekä R8-9 oli perustettu kerrokseen 7.

5.1.2. Rakenteet

Kaivaustutkimusten yhteydessä koeoja 1 NE-laajennuksen alueelta paljastuneet kiinteät rakenteet esitetään jatkossa kahdessa ryhmässä: ensin nuorimmat rakenteista (luku 5.1.2.), joihin myös useat edellä käsitellyistä alueen stratigrafisesti ylimmistä kulttuurikerroksista liittyvät. Nämä rakenteet ajoittuvat pääasiallisesti vasta 1900-luvun toiselle puoliskolle ja sitä myöhempään aikaan, ja ne käsitellään niiden tutkimusongelman suhteen vähäisen merkityksen vuoksi vain yleisluontoisesti.

Esittelyssä keskitytään syvällisemmin (luku 5.1.2.2.) vuoden 1827 purkukerroksen (krs. 26) alta paljastuneisiin Ruotsinsalmen historian aikaisiin rakenteisiin, jotka kenttätöiden yhteydessä dokumentoitiin taso- ja leikkauskartoin sekä valokuvaamalla. Näiden rakenteiden yhteydessä käsitellään myös niiden perustusten luonteen selvittämiseksi rakennuksen huonetiloihin sekä sen piha-alueen puolelle kaivetut pienialaiset kaivannot (KP1- 4 sekä rakenne R6:n E-puoleinen oja).

5.1.2.1. Modernit rakenteet

Rakenne R 10: Asvalttipäällyste

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 220-224, y: 294-294,90; z-pinta: +3.80-4.10 m.m.p.y.

Koko: paksuus 5 cm.

Kuvailu: kaivausalueen SW-päästä kaivinkoneella poistettu, väriltään mustanharmaa pihan päällyste. Tutkitun tontin piha-alue oli päällystämätön lukuun ottamatta Ruukinkadun sivustan porttiaukkoa, josta asvaltoitu, viiden metrin pituinen ajoväylä johti jalkakäytävältä tontille. Asvaltin alapuolella kaivausalueen SE-seinämässä sijaitsi sepelikerros (krs.8).

Rakenne R 11: BetonitolppaPerustiedot:

Koordinaatit: x: 223,70, y: 292,70 (keskipiste); z-pinta: +3.66 m.m.p.y.

Koko: 40x55 cm, korkeus 40 cm.

Kuvailu: pohja-alaltaan vinoneliön muotoinen harmaa betonitolpan alaosa, jonka yläpinnalla oli havaittavissa vaakasuora 4 cm:n syvyinen ja \varnothing 15 cm:n kokoinen pyöreäpohjainen kouru. Betonirakenne, joka oli mahdollisesti jäännös asuintontin portinpielipylvästä, paljastui kerroksen 1 alta kaivausalueen kuorinnan yhteydessä. Betoninen rakenne oli perustettu ja kaivettu steriiliin pohjahiekkaan (krs. 7)5.

Rakenne R 12: Valaisinpylväs

Kuva 16: Valaisinpylväs, joka oli perustettu syväälle maahan, oli tuettu alaosastaan mukula- ja nupukivin. NE.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218,70, y: 289,90 (keskipiste); z-pohja: n. +3.20 m.m.p.y.

Koko: \varnothing 30 cm.

Kuvailu: Paineekyllästetty, tasapohjaiseksi sahattu puinen valaisinpylväs, joka poistettiin alueelta koneellisesti ennen varsinaisten kaivausten alkamista. Pylvästä varten oli paikalle kaivettu kulttuurikerrosten lävitse syvä kuoppa aina steriiliin pohjamaahan saakka (krs. 6b ja 7), joka erottui kaivausalueen SW-seinämässä. Samaan perustuskuoppaan johti luoteesta myös sähkökaapelikaivanto, johon kaapeli (R 20) oli laskettu.

5.1.2.2. Historialliset rakenteet

Rakenne R5: Rakennuksen kiviperustus (osa). Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseeri-rakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: N 6,703,797.324, E 497,065.332 (W-nurkka), N 6,703,797.169, E 497,064.534 (S-nurkka) ja N 6,703,796.391, E 497,067.993 (E-nurkka). Rakenteen N-nurkkaa ei erikseen mitattu. Z-pinta: +3.20-3.40 m.m.p.y.; z-pohja: +2.40 m.m.p.y.

Koko: pituus: 2,7 m, leveys 0,9-1 m, korkeus 40- 50 cm; suunta: E-W.

Kuva 17: Perustus R5, joka muodosti huonetilan HT 1 N-seinän, kun sen yläpinta on esiin kaivettu ja siistitty. S. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Kuvailu: Punagraniitista muurattu esikunta- ja yliupseerirakennuksen perustus, joka kaivettiin osittain esiin jo vuoden 2011 koekaivausten yhteydessä koeoja 1:n NW-päästä. Rakenne muodosti poikittaisen seinämän rakennuksen huonetilojen HT 1 ja HT 2 väliin. Rakenteen R5

ja sen NE- ja SW-puolella sijainneiden perustusten R6 ja R8 välissä oli huonetila HT 1:n puolella havaittavissa pystysuora, 1-2 cm:n paksuinen puskusauma.

Perustus oli pääosin kahden kivikerran korkuinen mutta sen E-osassa oli kiviä kuitenkin paikoin kolmessakin kerroksessa päällekkäin. Kivirakenteeseen oli käytetty sekä pyöreäpintaista lohkomatonta luonnonkiveä että karkeasti lohkottua kiveä, joiden tasainen tai karkeasti työstetty sivu oli asetettu huonetilaan päin. Perustukseen käytetty kivimateriaali oli kooltaan varsin homogeenista: rakennuskivien koko vaihteli pääasiallisesti välillä 18x20x25-45x40x30 cm, mutta niiden joukossa oli myös pienempiä kiviä, joita oli käytetty kiila- ja täyttökivinä isompien kivien välissä sekä perustuksen yläpinnan tasaamiseen.

Perustuksen huonetila HT 2:n puoleisessa seinämässä oli kivien välisissä saumoissa käytetty tasoitteena myös tiiltä. Kivikertojen välissä esiintyi oranssinvärisiä pilkottuja tiiliä, jotka olivat kooltaan mm. 5x5 cm, 10x6 cm, 12x6 cm sekä 8x5 cm. Tiilenpaloja, samoin kuin pieniä särmikkäitä punagranaatin paloja oli upotettu myös perustuksen muurauksessa käytettyyn laastimassaan, erityisesti perustuksen yläpinnalle. Mainittakoon, että huonetilan HT 2 puolella perustuksen N-seinämässä laastisaumat olivat huomattavan leveät; paikoitellen jopa 10 cm. Laastia oli muuraustöiden yhteydessä käytetty niin runsaasti, että itse rakennekivetkin olivat osittain peittyneet paksun laastikerroksen alle. Perustukseen käytetty kalkkilaasti oli väriltään keltavalkoista ja pehmeää. Sen sekoitteessa oli särmikkään kiven ($\varnothing \leq 2$ mm) lisäksi käytetty tiilenmurenia ($\varnothing \leq 10$ mm; laastinäyte LN 11).

Huonetila HT 1:n puolella ei perustuksesta R5 ollut mahdollista tutkia kuin vaan sen yläosa, sillä huonetilassa sijannutta kivi- ja tiilitäyttökerrosta (krs. 31) ei kiviperustusten sortuma-vaaran vuoksi ollut mahdollista poistaa. Edellisen vuoden koekaivausten yhteydessä oli kuitenkin jo pystytty selvittämään, että rakenteen R5 yläosan ja kivi- ja tiilitäytön välissä sijaitsi laastikerros, jolle varsinainen perustusosa oli mitä todennäköisimmin laskettu. Koepistoista osittain paljastuneet, perustuksen alapuolella sijainneet isot kivet viittasivat toisaalta siihen, että perustus lepäisi todennäköisesti anturakivien päällä.

Huonetilan HT 2 kaivun yhteydessä vuonna 2012 paljastui poistettujen kulttuurikerrosten alta mainittua huonetilaa kiertävä anturakiveys (paksuus 20 cm), joka ulkoni varsinaisen perustuksen pinnasta 15-20 cm. Kiviperustuksen R5 alaosan rakenteen selvittämiseksi huonetilan HT 2 SE-nurkkaan kaivettiin 50 cm syvyinen ja \varnothing :aan 40 cm:n kokoinen koepisto (KP4) aina steriiliin hiekan pintaan (krs. 7) saakka. Koepiston perusteella selvisi, että anturakivien alla sijaitsi 40-50 cm:n syvyinen kaivanto, jonka pohjalla alimmaisena oli 5 cm paksuinen lohkokiven sekainen laastikerros, (kivien \varnothing 10-15 cm). Suoraan anturakivien alapuolelta, koepiston yläosasta paljastui lisäksi muurattu kivikerta (kivien \varnothing 15-20 cm), jonka kivet sijaitsivat varsinaisen perustuksesta ulkonevan anturaosan kiviä sisempänä.

Perustuskuopan laastista otettiin näyte (LN 11) ja se vastasi koostumukseltaan perustuksen yläosan laastia (LN 10). Tiilenmurenien sijaan laastissa esiintyi kuitenkin puunsäikeitä ja sen pinnalla oli kiviä ($\varnothing \leq 20$ mm), jotka olivat perustuskaivannon pohjalle kaadetun laastimassan kuivuessa jääneet kiinni laastin pintaan.

Kiviperustus R5 kaivettiin esiin purkukerroksen 26 alapuolelta ja kerrokset 27, 5c, 7a olivat kerrostuneet sitä päin. Rakenne oli perustettu steriiliin hiekkakerrokseen 7.

Rakenne R6: rakennuksen kiviperustus (osa). Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseeri-rakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: N 6,703,797.248, E 497,068.840 (N-nurkka), N 6,703,793.851, E 497,068.003 (S-nurkka) ja N 6,703,793.803, E 497,068.630 (E-nurkka). Rakenteen W-nurkkaa ei erikseen mitattu. Z-pinta: +3.20-3.50 m.m.p.y.; z-pohja: +2.60 m.m.p.y.

Koko: pituus 3,4 m, leveys 85 cm; korkeus 50 cm; suunta: N-S.

Kuva 18:
Perustus R6 esiin
kaivettuna. S.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Kuvailu: Rakenne oli toinen vuoden 2011 kaivausten yhteydessä koeoja 1:n NW-päästä paljastuneista punagraniitista muuratuista kiviperustuksen osista. Koeojan kapeudesta

johtuen rakenteesta saatiin tuolloin esiin kaivettua vain osa huonetila HT 1:n puoleista sivustaa. Koekaivausten yhteydessä ei varmuudella selvinnyt, kuuluivatko nämä kaksi vain osittain esille kaivettua perustusta samaan vai kahteen eri rakennukseen (Kykyri 2011), mutta kesän 2012 tutkimusten yhteydessä kävi selväksi, että molemmat liittyivät paikalla sijainneeseen esikunta- ja yliupseerirakennukseen. Perustus R6 osoittautui mainitun rakennuksen huonetilan HT 1 E-seinäksi.

Kiviperustus oli pääasiassa kahden kivikerran korkuinen. Kahden alimman, isommista kivistä muuratun varsinaisen perustuksen päälle oli kuitenkin muurattu vielä 3. ”kivikerta”, joka muodostui isompien kivien väliin asetetuista pienemmistä, latteiksi lohkotuista kivistä. Näin perustuksen yläpinta oli saatu tasattua. Perustuksen S-pää oli rikkoutunut ja sen ylin kivikerta puuttui seinän päädyssä ollutta isoa päätykiveä lukuun ottamatta. Perustuksen R6 ja koeoja 1 SW-laajennuksen puolella sijainneen perustuksen R18 välistä ei paljastunut kivirakenteita tai niiden jäännöksiä. On mahdollista, että paikalla sijainnut kiviperustus on tullut myöhemmin purettua tai että paikalla ei ollut alun alkaenkaan ollut erillistä perustusta. Rakenteiden R18, R5 ja R6 rajaama tilahan oli rakennuspiirustusten perusteella (VeSa 1827, 1837) toiminut rakennuksen toisena käymälänä, jonka tyhjentämisen helpottamiseksi korkea kiviperustus oli voitu jättää tarkoituksella rakentamatta.

Perustukseen käytetty kivi oli pyöreäpintaista, lohkomatonta luonnonkiveä sekä karkeasti lohkottua kiveä. Kivet oli muurattu perustuksen seinämiin niin, että tasainen tai suoraksi lohkottu pinta oli muurin keskustasta ulospäin eli huonetilan HT 1 ja rakennuksen piha-alueen suuntaan. Perustukseen muurattujen kivien välisen sauman leveys vaihteli suuresti: 2 cm:stä aina 10 cm:iin. Saumojen lisäksi laastia oli levitetty paikoin runsaasti myös kivipintojen päälle.

Rakennusmateriaalina käytetyn, paikoin pahoin rapautuneiden punagraniittikivien koko vaihteli välillä 20x25x25 cm ja 45x23x30 cm, mutta niiden joukossa oli myös pienempiä kiviä, joita oli käytetty kiila- ja täyttökivinä isompien kivien välissä sekä perustuksen yläpinnan tasaamiseen. Perustuksen päihin oli muurattu muita kiviä selvästi suurempi kivi, joista N-pään kivi oli kooltaan 60x40x25 cm ja S-pään kivi 80x60x30 cm. Perustuksen seinämässä oli rakennekivien välisissä saumoissa käytetty kivien (pituus ja paksuus 3-5 cm) lisäksi tasoitteena myös tiilenpaloja. Kivikertojen välissä esiintyi pilkottuja tiilenpaloja, joiden paksuus vaihteli välillä 5-7 cm ja paksuus välillä 8-10 cm.

Huonetila HT 1:n puolella ei perustuksesta R6 ollut mahdollista tutkia kuin vaan sen maanpäällinen yläosa, sillä huonetilassa sijainnutta kivi- ja tiilitäytökerrosta (krs. 31) ei kiviperustusten sortumavaaran vuoksi ollut mahdollista poistaa. Vuoden 2011 koekaivausten yhteydessä kaivetusta koepistosta KP4 oli kuitenkin paljastunut perustuksen sisäpinnasta ulkoneva iso kivi, joka oli tulkittavissa perustuksen alla olevaksi anturakiveksi. Edellä mainitusta syystä ei kiven luonnetta kuitenkaan voitu varmuudella selvittää kesän 2012 tutkimusten yhteydessä. Saman huonetilan (HT 1) läntisen perustuksen (R8) alta vuonna 2012 paljastuneet anturakivet viittaavat kuitenkin siihen, että myös saman huonetilan vastakkainen seinä oli perustettu anturakivien päälle.

Kiviperustuksen R6 alaosan rakenteen selvittämiseksi kaivettiin sen pihanpuoleiselle sivustalle kerrokseen 7 (steriili hiekka) koko perustuksen pituinen metrin levyinen kaivanto, jonka syvyys oli n. 60 cm (kuva 19). Sen kaivun myötä selvisi rakennuksen perustuksen alaosan rakenne, joka oli seuraava. Kiviperustuksen alemman kivikerran alla sijaitsi 10 cm:n paksuinen laastikerros, jonka alapuolella perustuskuopassa esiintyi pyöreitä ja särmikkäitä kiviä ($\varnothing \leq 15$ cm). Kivien alta paljastui toinen laastikerros, jonka paksuus oli 5 cm. Sen alla, kuopan pohjalla esiintyi vielä lohkokiviä, joiden \varnothing oli 15-30 cm.

Perustuskuopan kahdesta laastikerroksesta otettiin näytteet, jotka osoittautuivat koostumukseltaan toisiaan vastaaviksi. Kalkkilaasti oli väriltään keltavalkoista ja pehmeää ja

sen sekoitteena oli käytetty särmikästä ja pyöreäpintaista kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Laastimassassa esiintyi myös joitain hiilenpaloja sekä puunpalasia (laastinäytteen LN 15-16).

Kiviperustus R6 kaivettiin esiin purkukerroksen 26 alapuolelta ja kerrokset 27, 5c, 26 b ja 7a olivat kerrostuneet sitä päin. Rakenne oli perustettu steriiliin hiekkakerrokseen 7.

Kuva 19: Rakenteen R6 steriiliin hiekkakerrokseen 7 kaivettua NE-sivustaa. Kuvassa näkyy maanpäällisen perustuksen alapuolella kaksi päällekkäistä laastihorisonttia sekä lohkokiviä, jotka sijaitsivat rakennetta varten kaivetun perustusojan pohjalla. NE.

Kuva: KyM/M. Kykyri.

Rakenne R8: rakennuksen kiviperustus (osa). Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseeri-rakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: N 6,703,800.079, E 497,065.467 (N-nurkka), N 6,703,799.892, E 497,064.662 (W-nurkka) ja N 6,703,794.108, E 497,065.220 (E-nurkka). Rakenteen S-nurkkaa ei erikseen mitattu. Z-pinta: +3.30-3.40 m.m.p.y.; z-pohja: +2.50 m.m.p.y.

Koko: pituus 6 m, leveys 80-95 cm; korkeus 40-50 cm, suunta: N-S.

Kuvailu: Punagraniitista muurattu perustus sijaitsi huoneilojen HT 1 ja HT 3 sekä huoneilojen HT 2 ja HT 3 välissä, muodostaen huoneila HT 3 itäseinän perustuksen. Perustus oli vaurioitunut molemmista päistään siten, että sen N-pää oli poikki Ruukinkadun puoleisen jalkakäytäväalueen reunassa; perustuksen S-pään ylin kivikerta oli puolestaan osittain pois-puretettu siinä yhteydessä kun alueelle oli kaivettu kaapelikaivanto (R 20).

Perustus oli leveydeltään 90-95 cm lukuun ottamatta huonetila HT 2:n länsiseinämää, jonka kohdalla se oli muurattu hieman kapeammaksi, 80 cm levyiseksi. Kivikertoja perustuksessa oli pääsääntöisesti kaksi, mutta sen HT 3:n puoleinen seinämä oli paikoin vain yhden kivikerran korkuinen. Perustukseen oli käytetty pyöreäpintaisia luonnonkiviä sekä karkeasti lohkottuja kiviä, joiden koko vaihteli 25x30x30cm:stä 55x45x35 cm:iin. Huonetilojen HT 1:n ja HT 2:n puolella rakenteeseen oli käytetty hieman pienempää kiveä (Ø 25-45 cm) kuin huonetilan HT 3 puolella (Ø 40-55 cm). Perustuksen isojen rakennekivien ja kivikertojen välissä esiintyi runsaasti pieniä lohkottuja kiila- ja tasoitekiviä. Näiden pituus oli mitattavilta osin 5-10 cm ja paksuus 2-10 cm. Laastia perustuksen kivipintoihin oli käytetty paikoin varsin runsaasti: osa kivistä oli jopa 20 cm levyisen laastikerroksen peitossa.

Kuva 20: Rakenne R8:n pintaa. Rakenteen S-pään ylitse kulki moderni kaapelikaivanto (R20). S. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Perustuksen laastilla tasoitettu ja alkuperäinen yläpinta oli sen S-päätä lukuun ottamatta (kaapelikaivanto R20) säilynyt hyvässä kunnossa. Rakenteen R8 ylemmän kivikerran kivien väliin jääneisiin rakoihin oli laastimassaan rakenteen tasaamiseksi laitettu tiilenkatkelmia sekä laattamaisiksi lohkottuja kiviä. Pilkotut tiilet olivat leveydeltään 12 cm ja niiden pituus oli 16-20 cm. Yhden tiilen paksuus oli mahdollista mitata ja se oli 6 cm. Laattamaiset kivet olivat Ø:aan 20-40 cm. Perustuksen keskivaiheilla oli sen pinnalla havaittavissa puisen

seinärakenteen huonokuntoisia jäänteitä (R 16), joista oli jäänyt jälkiä myös perustuksen laastipintaan.

Rakenteen R8 edustalle huonetilaan HT 3 kaivettiin koepisto (KP 3) perustuksen alaosan luonteen selvittämiseksi. Koepisto (\varnothing 40 cm) kaivettiin 50 cm:n syvyiseksi perustuksen edustalla sijainneiden kerrosten 33a ja 7 lävitse. Kaivetusta kuopasta paljastui kaksi hiekkakerros 7:n toisistaan erottamaa laastikerrosta, joista ylempi sijaitsi suoraan perustuksen alemman kivikerroksen alla ja alempi 20-30 cm sen alapuolelta. Laastikerrosten alla esiintyi kiviä, jotka vastasivat kokonsa ja luonteensa puolesta HT 1:n itäpuolelle tehdyn kaivannon kivimateriaalia.

Koepiston KP3 laastihorisonteista otettiin kaksi laastinäytettä (LN 8-9). Kalkkilaasti oli molemmissa väriltään keltavalkoista ja pehmeää ja sen sekoitteena oli käytetty särmikästä ja pyöreäpintaista kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Laastimassassa esiintyi myös muutama pieni tiilenmuren ($\varnothing \leq 5$ mm).

Kiviperustus R8 kaivettiin esiin purkukerroksen 26 alapuolelta ja kerrokset 36, 37 ja 40 olivat kerrostuneet sitä päin. Rakenne oli perustettu steriiliin hiekkakerrokseen 7.

Rakenne R9: rakennuksen kiviperustus (osa). Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseeri-rakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: N 6,703,799.074, E 497,067.889 (N-nurkka), N 6,703,799.654, E 497,067.023 (W-nurkka), N 6,703,797.223, E 497,066.793 (S-nurkka) ja N 6,703,797.289, E 497,068.840 (E-nurkka). Z-pinta: +3.20-3.40 m.m.p.y.; z-pohja: n. +2.40 m.m.p.y.

Koko: pituus 2,5 m, leveys 85 cm; korkeus 50 cm, suunta: N-S.

Kuvailu: Huonetilan HT 2 itäseinän punagraniitista muurattu perustus, joka jatkui kaivausalueen N-seinämän sisään Ruukinkadun suuntaan. Rakenteen R9 itäisivusta oli rikkoutunut ja sen ylin kivikerta oli osittain purettu/tuhoutunut. Perustus oli muurattu luonnon- ja lohkotuista kivistä, joiden koko vaihteli välillä 30x20x20-50x35x20 cm (kuva 21).

Rakennekivien sileä/tasattu pinta oli asetettu perustuksessa ulospäin ja näiden kivien väliin jäävä perustuksen sisus oli täytetty pienemmällä kiviaineksella. Kivien välissä ja alla oli käytetty kiila- ja tasoitekiviä, ja samassa tarkoituksessa oli perustukseen käytetty myös tiilen katkelmia, joiden leveys oli 6 cm. Kivien välisen laastisauman leveys vaihteli 1 cm:stä aina 12 cm:iin. Rakenteiden R9 ja sen S-puolella sijainneen rakenteen R5 välissä oli havaittavissa ohut, 1 cm:n levyinen puskusauma.

Kerrosten 36 ja 37 alapuolelta perustuksen R9 alta paljastui \varnothing 20-30 cm:n kokoisista kivistä muurattu ja paksun laastikerroksen peittämä anturakiveys, joka kiersi mainittua huonetilaa. Anturakivien päältä paljastui myös puurakenteen jäännöksiä (R13). Perustuksen yläpinnasta otettiin laastinäyte (LN 12), jonka koostumus ei poikennut muualta esikunta- ja yliupseerirakennuksen perustuksista otetuista näytteistä. Siihen käytetty laasti oli väriltään keltavalkoista ja pehmeää ja sen sekoitteena oli käytetty särmikästä ja pyöreäpintaista kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Laastimassassa esiintyi lisäksi myös pientä tiilenmurenta ja satunnaisia hiilenpaloja.

Kuva 21: Perustuksen R9
pintaa. S.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Rakenne R13: Maatuneen puun muodostama rikkonainen taso. Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseerirakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 219,20-221,80, y: 282,80-285,60; z-pinta: + 2.91-2.97 m.m.p.y.

Koko: pituus 2,7 m, leveys 1,5 m; paksuus 1-5 mm, suunta: E-W, N-S, NW-SE.

Kuvailu: Huonetilan HT 2 koko alalta, kerroksen 36 alapuolelta paljastunut täysin deformatunut puuaines, joka ei muodostanut yhtenäistä, selvästi hahmotettavaa rakennetta (kuva 22). Tämän lähes täysin maatuneen puuaineksen joukossa oli erotettavissa joitain maksimissaan 50 cm:n pituisia (pääosin lyhempää) ja 10-12 cm:n levyisiä laudan (?) katkelmia, jotka eivät kuitenkaan sijainneet samansuuntaisesti huonetilassa. Alimmat puunjäänteistä paljastuivat huonetilan perustukseen liittyneiden anturakivien päältä ja ne saattoivat liittyä perustusten päällä aikoinaan sijainneiden puurakenteiden (lattia, seinä) rakentamiseen (puujäte) tai olivat niiden lähes tuhoutuneita jäännöksiä.

Huonetilasta HT 2 paljastunut deformatunut puuaines sijaitsi kerroksen 37 pinnassa/yläosassa ja osittain rakenteen R8 anturakivien päällä.

Kuva 22: Huonetilan HT2 perustusten alta paljastui tiivis anturakiveys. Osittain anturakivien päältä löytyi maatuneen puun jäännöksiä (R13), jotka erottuvat kuvassa kerroksen 37 pinnassa paikoin vain tummanruskeina värjäytyminä. N.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Rakenne R15: Maatuneen puuaineksen muodostama rikkonainen taso. Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseerien rakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218,30-219,80, y: 282-283,70; z-pinta: +3.18-3.23 m.m.p.y.

Koko: pituus 2,5 m, leveys 1,5 m, paksuus 1-2 cm; suunta: N-S.

Kuvailu: Huonetilan HT 3 pohjoisnurkasta, perustuksen R8 länsipuolelta paljastunut huonokuntoinen ja rikkonainen puutaso (kuva 23). Tasossa erottuvista deformatuneista laudoista (?) yksi oli N-S -suuntainen ja sen alla olleet puut olivat olleet E-W -suuntaisia. Pisin laudoiksi tulkituista puunjäännöksistä oli 40 cm:n pituinen, 12 cm:n levyinen ja paksuudeltaan 2 cm. Toisen laudan (?) katkelman pituus oli 65 cm, leveys 10-12 cm sekä paksuus oli 1-2 cm. Puunjäännökset saattoivat liittyä perustusten päällisten puurakenteiden (lattia, seinä) rakentamiseen (puujäte) tai olivat niistä peräisin olevaa puuainesta.

Puuaines oli alun alkaen sijainnut suoraan kerroksen 26 alta paljastuneen kerroksen 7 pinnassa, jonka sisään se oli kuitenkin myöhemmin osittain painunut.

Kuva 23: Maatunutta puuta (R15) steriilin hiekkakerroksen 7 pinnalla. N.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Rakenne R16: puinen seinä-/lattiarakenne. Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseerirakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218-218,60, y: 284,40-285,10; z-pinta: +3.40 m.m.p.y.

Koko: pituus 100 cm, leveys 50 cm; paksuus: suunta: N-S.

Kuvailu: Kaksi perustuksen R8 pinnalla säilynyttä seinähirren/lattialankun katkelmaa, jotka sijaitsivat toisiinsa nähden 90°:een kulmassa mainitun perustuksen päällä (kuva 24). Pidempi, suunnassa N-S sijainnut puunjänne oli 92 cm:n pituinen, 16 cm:n levyinen sekä 1 cm:n paksuinen ja se oli rikkoutunut molemmista päistään. Lyhempi, E-W- suuntainen puista oli katkennut ja ainoastaan 20 cm:n pituinen. Leveyttä sillä oli 16-17 cm ja paksuutta 0,5-1 cm. Huonokuntoisen puunkatkelman W-pää oli suora, ja puun myöhemmin poistetusta osasta oli rakennustöiden yhteydessä jäänyt jälkiä tuolloin vielä kostean ja myöhemmin kovettuneen laastin pintaan.

Puurakenteen jäänteet (R16) paljastuivat purkukerroksen 26 alta ja sijaitsivat suoraan kiviperustuksen R8 päällä.

Kuva 24: Rakenteesta R16 oli säilynyt vain rippeitä perustuksen R8 yläpinnalla. Kyseessä oli mahdollisesti väliseinien pohjan jäännökset. N. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Yhteenveto: NE-laajennus

Tutkitun laajennuksen alueella sijaitsivat jo edellisen kesän 2011 koekaivausten yhteydessä osittain paljastuneet, punagraniitista muuratut kiviperustukset (R5-6), jotka nyt kaivettiin esiin kokonaisuudessaan. Näiden lisäksi kaivausalueelta löytyi kaksi muuta samaan rakennukseen liittyvää kiviperustuksen osaa (R8-R9). Yhdessä nämä muodostivat yliupseeri- ja esikuntarakennuksen itäisivustan kahden eteläisimmän huonetilan (HT1-HT2) perustukset.

Perustusten maanpäällisen osan lisäksi kenttätöiden yhteydessä tutkittiin myös niiden käyttömaanpinnan alapuolisia perustusrakenteita. Tutkimusten yhteydessä kävi ilmi, että varsinainen perustus/kivijalka, joka oli kahden kivikerran korkuinen, oli perustettu kaivantoon, joka oli täytetty paksulla, paikoin kerroksittaisella laasti- ja kivimassalla. Paikoin rakenne oli anturamaisesti valettu niin, että maanalainen osa oli varsinaista perustusta leveämpi.

Kiviperustuksen yhteydestä löydettiin myös puurakenteiden jäännöksiä, jotka olivat kauttaaltaan erittäin huonokuntoisia ja katkelmallisia (R13, R15-R16). Kyseessä olevien, vain rikkonaisina säilyneiden, deformatiivisten ja pahoin maatumien puunjäännösten pohjalta

on vaikea sanoa sen enempää puiden alkuperäisestä funktiosta kuin niiden rakenteellisista yksityiskohdistakaan.

Kuva 25: Koeoja 1:n NE-laajennus pohjaan kaivettuna. SE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Kulttuurikerrospaksuus vaihteli suuresti kaivausalueen eri osissa. Laajennuksen SW-sivustalla kerrosten yhteenlaskettu paksuus oli enimmillään 1,4 m, mutta niin luoteeseen, koilliseen kuin itäänkin siirryttäessä kerrosten paksuus oheni voimakkaasti. Ruukinkadun jalkakäytävän sivustalla kerrosten yhteenlaskettu paksuus oli ohuimmillaan enää 30-50 cm. Stratigrafisesti ylimmät kulttuurikerroksista olivat vasta Ruotsinsalmen (1790-1850-luku) jälkeen paikalle syntyneitä, mutta alimmat 10-60 cm steriilin pohjamaan päällä sijainneista kerroksista (kerrokset 26a-26b, 27, 31, 36-38 ja 40) olivat Ruotsinsalmen aikaiseen asutukseen liittyviä. Useimmat näistä kerrokset olivat varsin ohuita, mutta niistä löytyi runsaasti 1700- ja 1800-luvun taitteen arkeologista esineistöä.

Vanhojen kerrosten ja rakenteiden lisäksi kaivaustontilta paljastui myös uudempia arkeologisia jäännöksiä, joista useimmat ajoittuivat vasta 1900-luvun puolelle. Tällaisia rakenteita olivat tontin uudempaan asutukseen liittyvä betoninen portinpylväs (R11), puinen valaisintolppa kaapeleineen (R12) sekä tontin Ruukinkadun puoleisen porttiaukon nykyinen asfalttipäällyste (R10). Tonttialueen nuorimmat kerrokset muodostuivat koostumukseltaan toisistaan enemmän tai vähemmän poikkeavista, multakerrosten (maanpinta) toisistaan erottaneista päällyste- ja täyttökerroksista.

Kartat: n:o 1-18.

Mustavalkonegatiivit: 51895:7-35, 47-56, 67-71, 81-101.

Digikuvat: 51896: 7-72, 83-123, 170-174, 190-204, 228-234, 236-242, 250-261, 266-276.

Löydöt: 39174:1-207, 261-283, 292-293, 295-296, 298-301.

Näytteet: maanäytteet MN 1-6; tiilinäytteet TN 1-6; laastinäytteet: LN 7-15.

5.2. KOEOJA 1 SW-LAAJENNUS

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: N: 6,703,797.920, E: 497,3.689; E-nurkka: N: 6,703,792.828, E: 497,067.331; S-nurkka: N: 6,703,792.612, E: 497,056.553 ja W-nurkka: N: 6,703,797.879, E: 497,057.020 (ETRS-TM35FIN).

Laajuus: 7-10x5 m; suunta: E-W; z-pinta: + 3.40-4.00 m.m.p.y.; z-pohja: +2.60-3.40 m.m.p.y.

Kuva 26: Koeoja 1:n SW-laajennus kun sen päällä sijainnut purkukerros 26 ja modernit kerrokset on poistettu koneellisesti. S. Kuva: KyM/M. Kykyri.

5.2.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeoja 1:n SW-laajennuksesta purkumassojen alta paljastunut huonetila (HT3) sekä sen ulkopuolinen piha-alue dokumentoitiin kahtena tasona ja kahtena aputasona. Tämän lisäksi koeoja 1:n SW- ja NE-laajennusten väliin jääneestä kaivamattomasta ”kannaksesta” dokumentoitiin viisi tasoa. SW-laajennuksesta dokumentoitiin piirtämällä sen N- ja W-seinämät, kun sen sijaan alueen S-seinämän dokumentointi suoritettiin valokuvaamalla ja kirjallisella muistiinpanoin.

Koeoja 1 SW-laajennuksen alueella sijainneista kulttuurikerroksista käsitellään jatkossa ensimmäiseksi (luku 5.2.1.1.) alueen stratigrafisesti nuorimmat kerrokset, jotka poistettiin tutkimusalueelta koneellisesti jo ennen varsinaisten kaivaustutkimusten alkamista. Nämä kerrokset olivat syntyneet alueelle vasta Ruotsinsalmen aikaisen esikunta- ja upseeri-

rakennuksen purkamisen (1827) jälkeen, jonka jälkeensä jättämän purkukerroksen (n:o 26) yläpuolella ne sijaitsivat.

Edellä mainittua purkukerrosta nuoremmat ja pääasiassa vain kaivausalueen seinämissä havaittavissa olleet kerrokset dokumentoitiin leikkauspiirroksin sekä valokuvaamalla, mutta löytöjä niistä ei otettu talteen. Kerros 26 ja sitä stratigrafisesti alemmat, alueen vanhimmat kulttuurikerrokset käsitellään luvussa 5.2.1.2. Ne dokumentoitiin leikkaus- ja tasopiirroksin sekä valokuvaamalla. Näiden kerrosten löydöt otettiin talteen systemaattisesti kaivausruuduittain ja luonnollisin kerroksin.

5.2.1.1. Seinämät

Krs. 1+8: Sijainti: x: 209,30-218,30, y: 279,50-289; z: +3.50-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ mm). Pakkaantunut kerros, jonka paksuus oli 1-10 cm. Tontin piha-alueen nurmikehää ja sen alainen multakerros, joka oli yläosastaan harmaan kivimurskeen (krs.8) sekainen.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 5(a), 8, 24, 25, 33a, 33b, 33c, 40b ja 44 yläpuolella kaivausalueen N-, S- ja W-seinämissä.

Krs. 33(c): Sijainti: x: 215,20-216,40, y: 287,60-287,90; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: ruskeanharmaa, hiesu, jossa esiintyi runsaasti pientä tiilenmurenta ($\varnothing \leq 20$ mm) sekä pieniä kiviä ($\varnothing \leq 50$ mm). Kerroksessa oli myös puun- ja laudan katkelmia, joiden pituus oli ≤ 15 cm. Kerros muodosti kaivausalueen S-seinämäään kaivetun kaivannon (leveys 130 cm, syvyys 65 cm) täytön. Tasaleveä kuoppa oli kaivettu kaikkien paikalla sijainneiden kerrosten paitsi kerroksen 1+8 lävitse aina steriiliin pohjamaahan saakka (krs. 6b).

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1+8 ala- ja kerroksen 6b yläpuolella.

Krs. 5(a): Sijainti: x: 209,30-212,50, y: 279,50-283,50; z: +3.30-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: Mustanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista. Kaivausalueen W- ja N-seinämissä katkonaisena horisonttina erottunut ohut horisontti, jonka paksuus vaihteli välillä 2-5 cm. Stratigrafisesti ylin kaivausalueen seinämissä esiintyneistä multakerroksista. Entinen maanpinta.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen päällä sijaitsi kerros 1+8 ja sen alapuolella kerrokset 8, 29, 33b ja 44.

Krs. 10: Sijainti: x: 209,30-214,50, y: 285,80-289,40; z: ei vaaittu.

Koostumus: harmaa kivimurske, joka oli hiesunsekainen sisältäen pientä särmikästä kiveä, jonka \varnothing oli ≤ 10 mm. Pakkaantunut ja kattava kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-15 cm. Tontin piha-alueelle levitetty moderni päällyste oli havaittavissa kaivausalueen S-seinämässä. Kerrosten 1+8+10 yhteenlaskettu paksuus oli 20-25 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1+8 ala- ja kerroksen 29 yläpuolella.

Krs. 24: Sijainti: x: 217,30-218,30, y: 283-283,50; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: kellertävän harmaa, pakkaantunut hiesu, joka sisälsi pientä, särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 30$ mm). Kaivannon N-seinämässä sijainnut kerros oli 10 cm:n paksuinen. Tasoite-/täyttökerros, jonka alapuolella sijaitsi kaapelikaivanto (R 20).

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1+8 ala- ja kerrosten 25 ja 33a yläpuolella.

Krs. 25: Sijainti: x: 216-218,30, y: 281,40-283,50; z: +3.70-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanmusta, hiekkainen ja irtonainen multa. Kerros sisälsi runsaasti tiilenpaloja, joiden \emptyset oli pääosin ≤ 5 cm. Multakerroksessa esiintyi myös samankokoista särmikästä pikkukiveä, joiden lisäksi kerroksesta tavattiin muutamia isompia (\emptyset 30 cm) kiviä, joiden pinnalla oli kiinni laastia. Alueen N-seinämässä sijainnut täyttökerros oli paksuimmillaan idässä ohentuen voimakkaasti länteen päin mentäessä. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-40 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitti kerros 1+8 ja alapuolella kerrokset 26 ja 44.

Kuva 27: SW-laajennuksen seinämiä siistitään konekuorinnan jäljiltä. Kuvassa etualalla E. Nikola (vas.) ja J. Lahtinen sekä taustalla (oik.) M.-M. Ulmanen. L. Simponen (taustalla vas.) valmistautuu piirustustöihin. W. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Krs. 40b: Sijainti: x: 210,50-211,80, y: 280,40-281,80; z: +3.40-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: ruskea, mullansekainen ja rautaoksidipitoinen, hiesu, jossa esiintyi pientä tiilenmurenta ($\emptyset \leq 20$ mm). Kaivausalueen S-seinämässä sijainnut täyttömaakerros, jonka paksuus oli keskimäärin 10 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitti kerrosten 1+ 8 ja 33b ala- sekä kerrosten 26(c), 29 ja 40a yläpuolella.

Krs. 44: Sijainti: x: 212,30-215,80, y: 279,70-281,20; z: +3.40-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, erittäin kovapintainen ja kokkareisesti mureneva savi. Täyttökerros, joka esiintyi kaivausalueen N-seinämässä. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitti kerrosten 1+8 ja 5(a) ala- ja kerrosten 26, 33b ja R14 yläpuolella.

Krs. 8: Sijainti: x: 209,30-214,50, y: 279,50-288,30.

Koostumus: punaharmaa kivimurske, joka oli hiesunsekainen sisältäen pientä särmikästä kiveä, jonka \emptyset oli 1-5 mm. Irtonainen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 1- 5 cm. Piha-alueelle levitetty moderni päällyste.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 1+8 ja 5(a) ala- sekä kerrosten 5(b), 10, 29 ja 41 yläpuolella kaivausalueen S- ja W-seinämissä.

Krs. 5(b): Sijainti: x: 209,30, y: 282,70-283,50; z: +3.60-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: Mustanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista ja johon liittyi runsas juurikasvusto. Ojan S-seinämässä sijainneen, noin metrin pituisen horisontin paksuus oli ainoastaan 1-5 cm. Stratigrafisesti toiseksi ylin kaivausalueen seinämässä esiintyneistä neljästä katkelmallisesta multahorisontista. Entinen maanpinta (?).

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 8 ala- ja kerroksen 29 yläpuolella.

Krs. 40a: Sijainti: x: 210,50-211, y: 281-281,80; z: +3.40-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, rautaoksidilaikkuinen hiesu, joka oli paikoin mullan sekainen. Kerroksessa esiintyi pieniä kiviä ($\emptyset \leq 50$ mm), laastinpaloja ($\emptyset \leq 20$ mm), tiilenmurenia sekä isoja, ($\emptyset 10- 40$ cm) kiviä, joiden pinnalla oli laastia. Kivet olivat peräisin rakenteesta R18, joka oli rikkoutunut kun sen W-pään lähistölle oli kaivettu kaksi myöhempää kaivantoa. Kaivausalueen W-seinämässä sijainneella hiesukerroksella oli täytetty seinämässä erottunut runsaan metrin levyinen ja 50 cm:n syvyinen kaivanto (R 18:n perustuskaivanto?).

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 33b ja 40b ala- sekä kerrosten 5(c) ja 6b yläpuolella.

Krs. 26(c): Sijainti: x: 211,50, y: 281; z: +3.40 m.m.p.y.

Koostumus: keskiruskea ja hiekkainen multa, jossa esiintyi pieniä tiilenpaloja ($\emptyset \leq 50$ mm) sekä väriiltään kellertävän kalkkilaastin palasia ($\emptyset \leq 20$ mm). Todennäköisesti osa purkukerrosta 26, joka oli siirretty pois alkuperäiseltä paikaltaan kun piha-alueelle oli tehty myöhempiä kaivustöitä (kaapelikaivanto?). Kerros erottui kaivausalueen W-seinämässä 10 cm paksuisena ja 80 cm:n pituisena linssinä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 40 b ala- ja kerroksen 29 yläpuolella.

Krs. 29: Sijainti: x: 209,30-210, y: 282,30-283,30; z: +3.10 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut hiekkainen multa. Kerroksessa esiintyi pieniä hiilenpaloja ($\emptyset \leq 10$ mm), pieniä kiviä ($\emptyset \leq 10$ mm) sekä tiilenpaloja ($\emptyset \leq 20$ mm). Kaivausalueen S-seinämässä sijainnut täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 20-30 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 5(a), 5(b), 8, 10, 26c, 33b ja 40 b ala- ja kerrosten 5(c), 6b, 40 ja 43 sekä rakenteen R21 yläpuolella.

Krs. 5: Sijainti: x: 210,30, y: 282; z: +3.40 m.m.p.y.

Koostumus: Tummanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista. Kaivausalueen W-seinämässä esiintynyt 40 cm:n pituinen ja 1-5 cm:n paksuinen horisontti. Kerros sijaitsi suoraan sen yläpuolelle kaivetun kaapelikaivannon alapuolella.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 33b ala- ja kerroksen 40 yläpuolella.

Krs. 43: Sijainti: x: 209,80, y: 282,70; z: +3.20 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, noensekainen ja irtonainen hiekka, jossa esiintyi pieniä hiilenpaloja ($\varnothing \leq 5\text{mm}$). Kaivausalueen W-seinämässä sijainnut 40 cm:n pituinen ja vain 1-5 cm:n paksuinen horisontti, joka sijaitsi suoraan steriilin pohjamaan (krs. 6a-6b) päällä. Kulttuurimaakerros(?).

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 29 ala- ja kerrosten 6a ja 6b yläpuolella korreloiden kerroksen 40 kanssa.

5.2.1.2. Tasot

Krs. 33a: Sijainti: x: 216,40-218,30, y: 283-288,60; z: +3.80-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: Ruskea, irtonainen multa, jossa esiintyi pientä pyöreää kiveä ($\varnothing \leq 5\text{ cm}$) sekä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 10\text{ cm}$). Kaivausalueen halki NW-SE -suunnassa kaivetun kaapelikaivannon täyttömaa. Kaapeli johti koeoja 1 NE-laajennuksen puolella sijainneeseen valaisinpylvääseen (R12). Kaapelikaivannon leveys vaihteli 60 cm:stä metriin ja sen syvyys oli keskimäärin 60 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 8 ja 24 ala- ja kerrosten 5(c), 7 ja 40 yläpuolella. Kerroksen pohjalle oli laskettu betonikotelolla suojattu sähkökaapeli (rakenne R20).

Krs. 33b: Sijainti: x: 210,20-217,20, y: 279,80-285; z: +3.60-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: Harmaanruskea hiekansekainen hiesu, joka oli pakkaantunut ja kovakuorinen. Kerroksessa esiintyi runsaasti kiveä ($\varnothing 5\text{-}60\text{ cm}$), joista osan pinnalla oli havaittavissa kellertävän-valkoisen kalkkilaastin rippeitä. Kiven lisäksi kerroksessa esiintyi erikokoisia tiilenpaloja (\varnothing pääasiassa $\leq 10\text{ cm}$) sekä maatuneen puun katkelmia. Kaivausalueen (huonetila HT 3) halki NE-SW -suunnassa kaivetun kaapelikaivannon ja siihen kaivausalueen W-päässä pohjoisesta yhtyneen toisen kaivannon täyttömaa. Kaivantojen leveys vaihteli 70 cm:stä runsaaseen metriin ja ne oli kaivettu 40-90 cm:n syvyiseksi. NE-S -suuntainen kaivannoista oli rikkonut paikalla sijainneen kiviperustuksen S-nurkan, ja se oli merkitty maahanlaskun yhteydessä keltaisella ”kaapeli”muovinauhalla, joka paljastui kaivausten yhteydessä.

Löydöt: Poistetut löydöt P52.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1+8 ja 44 ala- ja kerrosten 5, 6b, 40a ja 40 b yläpuolella.

Krs. 41: Sijainti: x: 210,90-214,10, y: 283,60-286,20; z: +3.50-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunertava irtonainen kivimurske (kivikoko $\varnothing \leq 1\text{ cm}$). Kerros oli havaittavissa ainoastaan kaivausalueen S-sivustalla kolmena pyöreähköenä \varnothing :aan 50-100 cm:n kokoisena lämpäreinä. Kivimursketta sisältäneet pienialaiset kuopat oli kaivettu alueen kulttuurikerrosten lävitse aina steriiliin pohjamaan tason 1 pintaan saakka. Kyseessä oli mahdollisesti alueelta poistettuihin lämpötolppiin liittyvät kaivannot.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 8 ala- ja kerrosten 6b, 7, 10 ja 29 yläpuolella.

Krs. 26: Sijainti: x: 209,50-218,30, y: 279,60-289,50-289,70; z: +3.30-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut ja hiekkainen multa, jossa esiintyi tiilenpaloja sekä väriiltään kellertävän kalkkilaastin palasia ($\varnothing \leq 50\text{ mm}$). Tiiltä (pääasiallisesti $\varnothing \leq 15\text{ cm}$) esiintyi runsaasti erityisesti kerroksen yläosassa. Tiilenpalojen pinnalla oli havaittavissa laastin rippeitä. Kerroksessa esiintyi kahdenlaisia tiiliä: epätasaisesti poltettuja, deformatuneita, osittain sintraantuneita ja massaltaan kirjavia punaharmaita tiiliä sekä näitä hieman isompia, massaltaan poltoltaan homogeenisempiä ja parempilaatuisia oranssinpunaisia tiiliä (kuva 29).

Tiilen lisäksi purkujäteterroksessa esiintyi pieniä maatuneen puun paloja, särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 15\text{ cm}$) sekä isompiakin ($\varnothing \leq 40\text{ cm}$) luonnonkiviä tai lohkoja kiviä, joiden pinnalla oli havaittavissa laastijäänteitä. Kivet, samoin kuin kerroksesta löytyneet tiiletkin olivat peräisin paikalla sijainneesta

esikunta- ja yliupseerirakennuksesta, joka oli purettu vuonna 1827 (VeSa 1827). Tämä 5-20 cm:n paksuinen kerros, joka paljastui koeoja 1:n NW-päästä jo vuoden 2011 koekaivausten yhteydessä, poistettiin lähes kokonaisuudessaan koneellisesti ennen varsinaisten kaivausten alkamista.

Purkukerros oli paksuimmillaan kaivausalueen N-sivustalla rakenteiden R14, R18 ja R8 rajaamalla alueella. Selvästi erottuvana kerroksena purkukerros 26 oli havaittavissa ainoastaan kaivausalueen N-seinämän itäpuoliskossa. Myöhempien kaivaustöiden seurauksena se oli alueen W-päässä ja S-sivustalla sekoittunut täysin sitä nuorempiin maamassoihin eikä sitä ollut enää mahdollista erottaa omana selvärajaisena kerrostumanaan.

Löydöt: KM 39174:208-220,291, 294, 297, poistetut löydöt P40-51.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 25, 44 ala- sekä kerrosten 5(c), 7, 27, 40 sekä rakenteiden R14, R17-R18, R19a-19b ja R22 yläpuolella.

Kuva 28:
J. Lahtinen kaivaa esiin perustusta R14 kerroksen 26 alta. E.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Krs. 27: Sijainti: x: 217-218,30, y: 285,20-289,30; z: +3.17-3.27 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut ja hiekkainen hiesu. Kerroksessa esiintyi pientä tiilenpalaa ($\varnothing \leq 20$ mm) sekä samankokoista pyöreäpintaista kiveä. Paikoitellen multaa sisältäneeseen kerrokseen oli sekoittunut myös puulastua ($\varnothing \leq 50$ mm) sekä hiilenpaloja ($\varnothing \leq 20$ mm). Kulttuurikerros oli 10-20 cm:n paksuinen ja se oli havaittavissa ainoastaan ns. kannaksen alueella, missä se rajoittui W-reunaltaan kaapeliin R20.

Löydöt: KM 39174:223-227, 284.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 26 ala- ja kerroksen 5(c) yläpuolella.

Krs. 5(c): Sijainti: x: 211,20-218,30, y: 280,50-289; z: +3.00-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista. Kaivausalueen N-, W- ja S-seinämissä esiintynyt katkonainen horisontti oli stratigrafisesti alin alueella dokumentoiduista multakerroksista. Kerros oli havaittavissa myös ns. kannaksen alueella, mistä se jatkui länteen päin ohuena ja vaikeasti erotettavana horisonttina kaivausalueen S-seinämässä aina kohtaan x=216,40, missä sen katkaisi paikalle tehty myöhäinen kaivanto. Kerros oli rikkoutunut myös siinä yhteydessä

kun kannaksen alueelle oli kaivettu oja valokaapelilinjalta edellä mainitun kaivannon itäpuolelle. Kerroksen paksuus oli 1-5 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 26, 27, 29 ja 33a ala- ja kerrosten 6b, 7 ja 40 yläpuolella.

Krs. 7a: Sijainti: x: 218,30-216,40, y: 285,80-289,40; z: +2.80-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, irtonainen keskikarkea hiekka, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä ($\varnothing \leq 2$ cm). Täyttökerroksen paksuus vaihteli välillä 2-15 cm ja se oli alun alkaen steriiliä rautaoksidipitoista hiekkaa (krs. 7), jota oli levitetty huonetilan HT 1alueelle. Kerros jatkui kaivausalueen NE-puoliskon puolelta kaivausalueiden väliselle kannakselle ja sieltä länteen aina linjalle x=216,40, missä sen katkasi paikalle kaivettu myöhäinen kaivanto. Paksuimmillaan hiekkakerros oli linjalla x=218,30, mistä se jatkui länteen tasaisesti ohentuen niin, että ohuimmillaan se oli vain muutaman cm:n paksuinen.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5(c) ja 33a ala- ja kerrosten 31 ja 40 yläpuolella.

Kuva 29:
K. Lammenaho
kaivaa esiin
perustuksen R8
E-seinämää ns.
kannaksen alueella.
Perustuksen juurella
näkyvät kerroksen 31
kivistä pintaa ja
kaapelikaivannon
alapuolella (kuvan
taka-alalla) muita
alueen vanhimpia
kulttuurikerroksia
(krs:t 5c, 7a ja 40).
NW.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Krs. 31: Sijainti: x: 217,50-218,30, y: 285,80-288,80; z: +2.80-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu, jossa esiintyi tiilenpaloja, joiden koko vaihteli muutamasta cm:stä aina puolikkaisiin tiiliskiviin asti. Kerroksesta löytyneiden tiilenkatkelmien pinnalla eikä itse kerroksesta esiintynyt laastia tai sen paloja. Koeoja 1:n SW-laajennuksessa kerros oli havaittavissa ainoastaan ns. kannaksen alueella, missä kerros rajoittui W-sivustaltaan moderniin kaapelikaivantoon (R20).

Koeojan 1 NE-laajennuksen puolella samaa, huonetilassa HT 1 sijainnutta kattavaa kerrosta kaivettiin n. 40 cm:n syvyyteen, mistä se jatkui alaspäin ainakin 40 cm. Ympäröivien kiviperustusten (R5-6, R8) sortumisvaaran vuoksi tiilen- ja kivensekaista täyttökerrosta ei kuitenkaan ollut mahdollista kaivaa huonetilan pohjaan asti. Kivi- ja tiilitäytön (rakennusjätettä?) päällä sijainnut karkean hiekan kerros (krs. 7a) oli mitä todennäköisimmin levitetty paikalle palvelemaan rakennuksen alaisena suodatin-kerroksena.

Stratigrafinen sijainti: Täyttökerros sijaitsi kerroksen 7a ala- ja kerroksen 7 yläpuolella.

Krs. 40: Sijainti: x: 209,30-218,30, y: 282-289,20; z: +3.30-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: steriilin rautaoksidipitoisen hiesun (krs. 6b) ja hiekan (krs. 7) pinnalla kelta-ruskea-mustalaukkaana esiintynyt, paikoin ainoastaan 0,5-3 cm:n paksuinen multa (kuva 30). Kerroksessa, joka oli paikoin vahvasti hiesunsekainen, esiintyi hiilenpaloja ($\varnothing \leq 1$ cm) ja nokea sekä lähes täysin maaton puuta jo tason 1 pinnasta alaspäin. Kaivausalueen S-sivustalla kerroksen ja sen alapuolella sijaitsevan steriilin maan vaihteessa, erityisesti rakennuksen perustuksen R18 edustalla, esiintyi runsaasti nokea ja hiiltä, paikoin ohuina päällekkäisinä linsseinä. Kerros oli vanhin kulttuurimaakerros alueella.

Löydöt: KM 39174:228-260, 285-290, poistetut löydöt P53-56.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5(c), 7a, 26, 29 ja rakenteiden R19 a-b ja R22 ala- ja kerrosten 6b ja 7 yläpuolella korreloiden kerroksen 43 kanssa.

Krs. 6a: Sijainti: x: 209,30-210,30, y: 282,30-284,20; z: 3.30-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaan punertava ja pakkaantunut hiesu. Steriili kerros, jonka yläpintaa tuli esille ainoastaan kaivausalueen S-nurkkauksesta. Kerrosta, joka paljastui jo tasossa 1, ei kaivettu sen pintaa syvemmälle.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 6b ja 43 sekä rakenteen R21 ala- ja kerroksen 7 yläpuolella.

Krs. 6b: Sijainti: x: 209,30-217,50, y: 279,50-289; z: +3.20-3.50 m.m.p.y.

Koostumus: harmaankellertävä, rautaoksidilaikkuinen ja rautaoksidin voimakkaasti värjäämä pakkaantunut hiesu. Steriili kerros, joka tuli esille kaivausalueen W- ja S-sivustoilla jo tason 1 siistimisen yhteydessä. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-40 cm ja sitä ei kaivettu sen luonteesta johtuen kerroksen yläpintaa syvemmälle. Kaivausalueen W-nurkan alueella kerrosta oli myöhemmän kaivaustoiminnan yhteydessä siirretty pois alkuperäiseltä paikaltaan, mistä johtuen kerros esiintyi kaivausalueella varsin paksuna kerrostumana. Uunirakenteen R 17 edustalle kaivetusta koepistosta KP1 paljastunut hiesu (kerros 6(b)) vastasi myös koostumukseltaan kerrosta 6b, mutta stratigrafisen sijaintinsa perusteella sen on täytynyt kerrostua alueelle aiemmin kuin kerroksen 7 yläpuolella esiintynyt steriili hiesukerros 6b.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 29, 43, 33b, 40 ja 41 ala- ja kerroksen 7 yläpuolella.

Krs. 7: Sijainti: x: 209,50-218,30, y: 279,90-289,20; z: +3.30-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: Kellertävänruskea, paikoin rautaoksidin ruskeaksi värjäämä irtonainen ja keskikarkea hiekkä, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä ($\varnothing 1-3$ cm). Steriili kerros, josta tehtiin havaintoja koko kaivausalueen alueelta.

Stratigrafinen sijainti: dokumentoiduissa tasoissa ja seinämissä kerroksen 7 päällä sijaitsivat kerrokset 5(c), 6b, 26 ja 40. Rakenteet R14, R17-18 sekä R22 oli perustettu kerrokseen 7.

Kuva 30: Perustuksen R18 edustaa pohjaan kaivettuna. Steriilin hiikkakerroksen 7 ja alimman kulttuurikerroksen 40 välissä esiintyi paikoin noen ja hiilensekaista maata, joka oli perustusten rakentamista edeltävältä ajalta. Ennen rakennuskäyttöön ottamista alue oli mitä todennäköisimmin kulotettu, ja perustuskuopan kaivun yhteydessä sen jälkeensä jättämä noki- ja hiilihorisontti oli jäänyt kuopasta ylöslapioidun hiesukerroksen alle. NE.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

5.2.2. Rakenteet

5.2.2.1. Modernit rakenteet

Rakenne R20: sähkökaapeli

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 217-218, y: 283-289; z-pinta: +3.40-3.60 m.m.p.y.

Koko: pituus: 8 m, leveys 20 cm; suunta: NW-SE.

Kuvailu: Sähkökaapeli, joka oli vedetty NW-SE -suuntaisesti kaivausalueen halki (kuva 31). NW-päästään kaapeli jatkui kaivausalueen NW-seinämän sisään ja SE-päästään se päättyi koeoja 1 NE-laajennuksen SW-sivustalta poistettuun valaisinpylvääseen (R12). Itse kaapeli oli ø:aan 3 cm:n kokoinen ja se oli päällystetty mustalla muovipinnoitteella. Kaapelin suojana oli betonista valettuja, kourumaisia suoja/koteloita, joiden pituus oli 52 cm, leveys 18 cm ja korkeus 18 cm.

Kaapeli sijaitsi kerrosten 1+8 ja 24 alapuolella kerroksessa 33a ja se oli kaivettu steriiliin hiekan (krs. 7) pintaan. Kaapeli oli SE-päästään laskettu suoraan perustuksen R8 pintaan ja sitä oli tuettu altpäin mainitusta perustuksesta irroitetuilla kivillä.

Kuva 31: Kaapelikaivanto (R20) oli kaivettu koeoja 1 NE- ja SW-laajennusten väliin jääneen kannaksen alueelle ja se oli tuettu altpäin kivillä, jotka olivat peräisin esikunta- ja yliupseeri-rakennuksen perustuksesta. NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Rakenne R21: laudan jäänteet

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 210,30, y: 283,70 (keskipiste); z-pinta: +3.33 m.m.p.y.

Koko: pituus: 35 cm, leveys 5 cm, paksuus 1cm; suunta: N-S.

Kuvailu: Erittäin huonokuntoinen, N-päästään katkennut kapea lauta, joka jatkui kaivausalueen S-seinämän sisään. Laudanpala, joka oli joutunut löytöpaikalleen piha-alueella suoritettujen 1900-luvun kaapelointi-, viemärointi ym. kaivutöiden seurauksena.

Laudanpala löytyi kerrosten 33b ja 6a vaihteesta.

5.2.2.2. Historialliset rakenteet

Rakenne R14: rakennuksen kiviperustus (osa). Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseeri-rakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: N 6,703,797.904, E 497,059.124 (N-nurkka), N 6,703,797.741, E 497,058.334 (W-nurkka), N 6,703,795.824, E 497,058.098 (S-nurkka) ja N 6,703,795.790, E 497,058.991 (E-nurkka). Z-pinta: +3.40 m.m.p.y.; z-pohja: +2.60 m.m.p.y.

Koko: pituus: 2 m, leveys 80-85 cm, korkeus 40-50 cm; suunta: N-S.

Kuva 32:
L. Simponen
piirtää perustuk-
sen R14 pintaa.
Kuvassa oikealla
näkyvät rakenteen
alaosan laastiin
valettu antura.
NW.
Kuva: KyM/
M. Kykyri.

Kuvailu: Punagraniitista muurattu perustus, joka rajasi huonetilaa HT 3 lännessä jatkuen N-päästä kaivausalueen seinämän sisään. Rakenteen S-pään oli rikkonut moderni sähkökaapelikaivanto (rakenteiden R18 ja R14 välinen nurkka). Perustuksen R14 itäpuolella sijaitsi uuni (R17), joka saatiin esiin kaivettua ja tutkittua vain osittain. Rakenteiden R14 ja R 17 välissä oli havaittavissa puskusauma.

Perustukseen käytetty kivi oli pyöreäpintaista, lohkomatonta luonnonkiveä sekä karkeasti lohkottua kiveä. Kivet oli muurattu perustuksen seinämiin kahteen kerrokseen niin, että tasainen tai suoraksi lohkottu pinta oli asetettu muurin keskustasta ulospäin. Perustuksen päällystä oli muurattu tasaiseksi runsaasti laastia käyttäen. Perustuksen päällystään oli reunoille muurattu isommat kivet, joiden väliin oli paksuun laastikerrokseen aseteltu pilkottuja

tiiliä ja reunakiviä pienempää kiveä (\varnothing 10-15cm, 20x15 cm). Tiilenkatkelmat olivat väriltään oransseja ja kooltaan mm. 6x20 cm, 5x3 cm ja 5x4 cm.

Rakennusmateriaalina käytetyn kiven koko vaihteli pääasiallisesti välillä 25x20x30 cm ja 45x25x25 cm. On todennäköistä, että kuten muuallakin rakennuksen perustusrakenteissa, oli myös tähän perustuksenosaan muurattu kiila- ja tasasoitekiviä isompien kivien väliin. Näitä ei kuitenkaan ollut mahdollista havaita, sillä perustuksen muuraamiseen oli käytetty erittäin runsaasti laastia, jolla kivet oli paksult ja leveältä peitetty. Kivien välinen laastisauma oli paksuudeltaan jopa 5 cm, leveydeltään 5-10 cm ja laastia oli monin paikoin vedetty kivien päälle niin runsaasti, että niiden pinta peittyi täysin laastin alle.

Kiviperustuksen R14 alaosan rakenteen selvittämiseksi kaivettiin sen länsipuolelle kerrokseen 33b (modernin kaivannon täyttö) koneellisesti koko perustuksen pituinen ja runsaan metrin levyinen kaivanto, jonka syvyys oli n. 60 cm (kuva 32). Kaivannosta paljastui perustuksen anturaosa, joka ulkoni 20 cm perustuksen yläosan pinnasta länteen päin. Antura oli 30 cm paksuinen ja sen alaosan muodosti perustuskuopan pohjalle kerrokseen 6b laitettujen, irtonaisten (ei laastia) ja pyöreäpintaisten kivien (\varnothing 5-15 cm) kerros. Näiden päällä oli 15-20 cm:n paksuinen laastimassa, jossa esiintyi särmikkäitä kiviä (pituus 15-20 cm ja paksuus 10-15 cm).

Rakenteesta R14 otettiin kaksi laastinäytettä, sen yläpinnasta sekä anturan laastimassasta (laastinäytteet LN 1-2). Kalkkilaasti oli väriltään keltavalkoista ja pehmeää ja sen sekoitteena oli käytetty särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Rakenteen pinnasta otetussa näytteessä esiintyi sekoitteena lisäksi tiilenpaloja ($\varnothing \leq 20$ mm) ja anturan laastista otetussa näytteessä pieniä puun paloja.

Kiviperustus R14 kaivettiin esiin purkukerroksen 26 alta ja se oli perustettu hiekkakerrokseen 6(b) ja 7.

Rakenne R17: tulisija/uuni (osa). Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseerirakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: N 6,703,797.324, E 497,065.332 (W-nurkka), N 6,703,797.169, E 497,064.534 (S-nurkka) ja N 6,703,796.391, E 497,067.993 (E-nurkka). Rakenteen N-nurkkaa ei erikseen mitattu. Z-pinta: +3.40 m.m.p.y.; z-pohja: +3.00m.m.p.y.

Koko: pituus: 2,2 m, leveys (60) cm, korkeus 30 cm; suunta: - (ei ollut mahdollista selvittää).

Kuvailu: Kaivausalueen seinämästä vain 60 cm:n pituudelta paljastunut punagraniittinen kivirakenne, joka sijaitsi huonetilassa HT 3, välittömästi seinänperustuksen R14 itäpuolella. Kyseessä oli mitä todennäköisimmin uunin pohja, josta oli jäljellä alimmat kaksi kivikertaa. Rakenne, joka jatkui kaivausalueen N-seinämän sisään, oli muurattu pyöreäpintaisten luonnonkivistä ja lohkokivistä. Perustukseen käytetyt kivet olivat kooltaan varsin tasakokoisia (\varnothing 20-30 cm), mutta niiden välissä esiintyi myös pienempää kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm; kuva 33).

Tasaisesti ladotun uunikiveyksen alapuolella sijaitsi 5-10 cm:n paksuinen kalkkilaastikerros. Suoraan laastin alapuolella kerroksessa 7 esiintyi pieniä pilkottuja tiilenkatkelmia, jotka olivat kooltaan mm. 4-5x2-5 cm sekä 12x12 cm. Uunin edustalle kaivetun koepiston KP1 (\varnothing 40 cm, syvyys 50 cm) avulla saatiin selvyys rakenteen alla olevasta perustuksesta. Noin 10 cm pilkottujen tiilien alareunasta alaspäin paljastui löyhä, \varnothing 15-20 cm kokoisten kivien muodostama taso, joka ulkoni rakenteen R17 S-reunasta noin 40 cm etelään päin. Tämä anturakiveys sijaitsi suoraan steriilin, kivensekaisen ruostehiesun (krs. 6 (b)) päällä.

Rakenteesta R17 pinnasta ja sen alapuolisesta laastista otettiin laastinäytteet (LN 3-4), joiden koostumus vastasi toisiaan. Uunin muuraamiseen käytetty laasti oli väriltään kellertävän valkoista ja karkeaa ja sen sekoitteessa erottui pienten kivien lisäksi myös jopa 10 mm:n kokoisia kiviä.

Rakenne R17 sijaitsi kerroksen 26 alapuolella ja se oli perustettu kerrokseen 6(b).

Kuva 33: Uuninperustus R17. Rakenteen edustalle kaivetun koepiston seinämässä näkyy uunikiveyksen alla sijainneen perustuskuopan kivi- ja laastitäyttöä (antura). S. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Rakenne R18: rakennuksen kiviperustus (osa). Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseeri-rakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: N 6,703,795.499, E 497,056.731 (W-nurkka), N 6,703,794.544, E 497,056.779 (S-nurkka) ja N 6,703,794.902, E 497,064.420 (N-nurkka). Rakenteen E-nurkkaa ei mitattu erikseen. Z-pinta: n. +3.60 m.m.p.y.; z-pohja: n. +2.77 m.m.p.y.

Koko: pituus: 6 m, leveys 80-85 cm (alaosa), 50 cm (yläosa), korkeus 40 cm; suunta: E-W.

Kuvailu: Punagranitiista muurattu rakennuksen perustus, joka oli W-päästään rikkoutunut alueelle kaivetun myöhäisen kaapelikaivannon vuoksi. Perustus muodosti osan huonetila HT 3:n ja koko esikunta- ja yliupseerirakennuksen eteläseinän perustusta, jonka W-päästä pohjoiseen jatkui saman perustuksen osa R14. Idässä rakenne R18 rajoittui rakenteeseen R8, joiden välissä oli havaittavissa puskusauma (kuvat 34-35).

Perustuksen yläosa muodostui 1-2 päällekkäisestä kivikerrasta. Muista rakennuksen perustuksen osista poiketen muodostui rakenne R18 leveämmästä, hyvin tasaisesta alaosaista sekä sen päällä ainoastaan kahden metrin pituudella säilyneestä kapeammasta yläosasta. Perustukseen oli käytetty pyöreäpintaista luonnonkiveä ja karkeasti lohkottua kiveä, jotka oli asetettu perustukseen sileä/tasoitettu pinta ulospäin. Leveämmän alaosan keskiakselille muurattu, edellistä 30 cm kapeampi yläosa oli yhden kivikerran (20 cm) korkuinen.

Rakenteen R18 20 cm:n korkuiseen alaosaan käytetty kivi vaihteli kooltaan välillä 20x20x15-50x40x15 cm. Kivien välissä, paksulla laastikerroksella yläpinnalta tasoitettun perustuksen laattamaisen alaosan rakennekivien välissä esiintyi myös pilkottuja tiiliä, jotka olivat kooltaan mm. 5x3 cm, 9x4 cm, 10x5 cm, ja 7x3 cm. Tiilenkatkelmia oli muurattu tasoitteeksi ja täytteeksi myös rakenteen pitkien sivujen sisä- ja ulkosyrjiin; kooltaan nämä väriltään oranssit ja pahoin rapautuneet tiilenkatkelmat olivat mm. 12x6 cm, 10x5cm, 11x7 cm. Tiilien lisäksi rakenteen yläpinnassa esiintyi muutama latteaksi lohkottu laattamainen tasoitteekivi, mutta varsinaisia kiilakiviä rakennekivien välistä ei tavattu.

Perustuksen yläosa oli 50 cm levyinen 20 cm:n korkuinen ja siinä rakennekivet, joiden koko vaihteli välillä 16x15x10-35x25x20 cm, oli muurattu rinnakkain yhteen kerrokseen runsaalla laastilla. Ainoastaan katkelmallisena säilyneeseen rakenteeseen oli kivet, samoin kuin muuallakin rakennuksen perustuksessa, aseteltu tasainen/suoraksi lohkottu pinta ulospäin.

Kuva 34: Vasemmalla perustusta R18 on ryhdytty kaivamaan esiin sen päällä sijainneen purkukerroksen 26 alta. Vasemmalta K. Lammenaho, M.-M. Ulmanen ja E. Nikola. Oikealla sama rakenne esille kaivettuna ja siistittynä. E. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Perustuksen R18 alaosan luonteen selvittämiseksi sen S-seinän vierustalle kaivettiin \varnothing 40 cm levyinen ja 60 cm syvyinen koepisto (KP2). Välittömästi perustuksen alta paljastui toinen kivikerta, jossa ulkopinnaltaan tasaisten ja laastipintaisten kivien paksuus oli 20 cm. Suoraan

kivikerran alapuolelta paljastui 6 cm:n paksuinen laastikerros ja sen alta \varnothing :taan 20 cm kokoisia särmikkäitä kiviä, jotka sijaitsivat steriilissä hiekkakerroksessa 7.

Sekä rakenteen R18 yläpinnasta sekä koepiston KP2 laastikerroksesta otettiin laastinäyte (LN 5-6). Molempien näytteiden laasti oli keltavalkoista ja pehmeää, jossa sekoitteena oli käytetty pientä särmikästä kiveä (\varnothing 1-3 mm).

Rakenne R18 kaivettiin esiin purkukerroksen 26 alapuolelta ja se oli perustettu kerrokseen 7.

Rakenne R19a: puurakenteen jäännös. Seinä(?)-, lattia(?)rakenne. Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseerirakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 214-217, y: 283-286; z-pinta: +3.20-3.26 m.m.p.y.

Koko: pituus: 5,5 m, leveys 15-20 cm, paksuus \leq 1 cm; suunta: E-W.

Kuva 35: Rakenne R19a sijaitsi huone-tilassa HT3 aivan kiinni kiviperustuksessa R18. E.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Kuvailu: Perustuksen R18 N-puolella huone-tilassa HT 3 sijainnut erittäin huonokuntoinen, deformatunut ja vain katkelmallisena säilynyt puun/puiden jäännös. Rakenne R19a sijaitsi kiinni perustuksen R18:n N-sivustassa ja oli mahdollisesti osa perustuksen päällä sijainnutta

seinä-/lattiarakennetta, joka oli siirretty/siirtynyt pois alkuperäiseltä paikaltaan. Kyseessä saattoi mahdollisesti olla myös perustuksen rakennusvaiheeseen liittyvä puutaso tms. rakenne tai sen osa.

Rakenne R19a paljastui purkukerroksen 26 alta sijaiten kerroksen 40 päällä.

Rakenne R19b: puurakenteen jäännös. Seinähirsi (?). Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseerirakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 214-216, y: 285-286; z-pinta: +3.30-3.34 m.m.p.y.

Koko: pituus: 4 m, leveys 5-15 cm, paksuus ≤ 1 cm; suunta: E-W.

Kuva 36: Rakenne R19b:n maatuneita jäännöksiä perustuksen R18 pihan puoleisella sivustalla. W.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Kuvailu: Perustuksen R18 S-puolella sijainnut erittäin huonokuntoinen, deformatunut ja vain katkelmallisena säilynyt puun/puiden jäännös. Kyseessä oli mahdollisesti osa rakennuksen seinärakennetta (perustushirsi ?), joka sijaitsi perustuksen R18:n S-sivustalla ja joka oli siirretty/siirtynyt pois alkuperäiseltä paikaltaan. Kyseessä saattoi mahdollisesti olla myös perustuksen rakennusvaiheeseen liittyvä puutaso tms. rakenne tai sen osa.

Rakenne R22: perustusrakenteen jäännökset. Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseerirakennus.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 214,40, y: 283,70-281; z-pinta: +3.22 m.m.p.y.

Koko: pituus: 35 cm, leveys 15 cm, paksuus 1cm ; suunta: N-S.

Kuva 37:
Katkelmallisen
lankun/hirren R22
jäännökset
rakenteiden R14 ja
R17 kulmauksessa.
SW.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Kuvailu: Huonetilan HT 3 W-nurkassa, perustuksen R14 ja uunin R17 välissä sijainnut, huonokuntoinen ja deformoitunut puun katkelma. Puun alapuolella oli jäänteitä toisesta samanlaisesta pätkästä. Puu jatkui N-päästään uunirakenteen R17 alla olleen laastikerroksen sisään. Kyseessä oli mitä todennäköisimmin uunin perusrakenteeseen liittyvät jäännökset.

Rakenne paljastui purkukerroksen 26 alta ja se sijaitsi kerroksen 7 päällä. Rakenteen R14 edustalla puurakenteen tukena (?) oli \varnothing 20 cm:n kokoinen kivi.

Yhteenveto: SW-laajennus

Kenttätöiden yhteydessä saatiin alueella tutkittua ja dokumentoitua osa Ruotsinsalmen esikunta- ja yliupseerirakennuksen S-päädyn rakenteista sekä niihin rajautuvasta piha-alueesta. Tutkitun laajennuksen alueella jatkui sama esikunta- ja yliupseerirakennuksen punagraniittiperustus, joka oli tullut osittain esiin kaivettua ja dokumentoitua jo koeojan NE-laajennuksen alueella suoritettujen tutkimusten yhteydessä.

SW-laajennuksen puolelta kaivettiin esiin perustuksenosat R18 sekä R14, joiden välinen nurkka oli vaurioitunut siinä yhteydessä kun alueelle oli kaivettu moderni sähkökaapeli-kaivanto. Mainitut perustukset rajasivat huonetilaa HT 3, jonka W-nurkasta paljastui kivistä muurattu uunin pohja (R17).

Muurattujen rakenteiden alla sijainneiden käyttömaanpinnan alaisten perustusten rakenne selvitettiin, ja niiden todettiin vastaavan jo aiemmin kaivaustontilla tutkittuja perustuksia. Varsinainen perustus/kivijalka/uunirakenne, joka oli kahden kivikerran korkea, oli perustettu kaivantoon, joka oli täytetty paksulla, paikoin kerroksittaisella laasti- ja kivimassalla. Paikoin rakenne oli anturamaisesti valettu niin, että maanalainen osa oli varsinaista perustusta leveämpi.

Kuva 38: Koeoja 1:n SW-laajennus pohjaan kaivettuna. S. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Ruotsinsalmen aikaisten kivirakenteiden yhteydestä löydettiin myös puurakenteiden jäännöksiä, jotka, samoin kuin NE-laajennuksenkin alueella, olivat erittäin huonokuntoisia ja katkelmallisia (R19a-19b, R22). Kyseessä oli mitä todennäköisimmin seinä- ja lattia- (R19a-b) sekä perustusrakenteiksi (R22) tulkittavien rakenneseosten deformatuneita ja lähes kokonaisuudessaan maattuneita pätkiä. Näiden pohjalta on hyvin vaikea sanoa mitään tarkempaa mainittujen rakenteiden yksityiskohdista.

Kulttuurikerrosten yhteenlaskettu paksuus kaivausalueella vaihteli välillä 60-100 cm. SW-laajennuksen kerroksille samoin kuin sen rakenteillekin oli ominaista sekoittuneisuus ja rikkonaisuus, mikä oli seurausta tontilla 1900-2000-luvulla suoritetuista kaapelointi-

viemäröinti- yms. kaivutöistä. Alueella oli suoritettu myös maakerrosten siirtoa, mikä kävi ilmi jo edellisenä vuonna SW-laajennuksen S-puolelle tuolloin kaivetun koeoja 4 dokumentoinnin yhteydessä.

Vuonna 2012 tutkitun alueen stratigrafisesti ylimmät kulttuurikerrokset olivat vasta Ruotsinsalmen (1790-1850-luku) jälkeen paikalle syntyneitä, ja pääosin vain alimmat 10-20 cm steriilin pohjamaan päällä sijainneista kerroksista (kerrokset 5c, 7a, 27, 31 ja 40) olivat Ruotsinsalmen aikaiseen asutukseen liittyviä. Useimmat näistä kerrokset olivat varsin ohuita ja rikkonaisina horisontteina säilyneitä, mutta niistä löytyi suhteellisen paljon 1700- ja 1800-luvun taitteen arkeologista esineistöä.

Vanhojen kerrosten ja rakenteiden lisäksi kaivaustontilta paljastui myös uudempia arkeologisia jäännöksiä, joista useimmat ajoittuivat aikaisintaan vasta 1900-luvun puolelle. Tällaisia rakenteita olivat tontin uudempaan käyttöhistoriaan liittyvät kaivannot (mm. kaapelikaivanto (R20), joista yhden pohjalta löytyi katkelmallinen lauta (R21). Tonttialueen nuorimmat kerrokset muodostuivat multakerrosten (maanpinta) toisistaan erottaneista päällystekerroksista ja erityyppisten kaivantojen täyttökerroksista.

Kartat: n:o 19-27.

Mustavalkonegatiivit: 51895:36-46, 57-65, 72-76, 102-122.

Digikuvat: 51896:73-82, 124-169, 176-189, 205-227, 244-248, 262-265, 277-297.

Löydöt: 39174: 208-260, 284-291, 294, 297.

Näytteet: laastinäytteet: LN 1-6.

6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO

Arkeologista löytöaineistoa otettiin kesän 2012 kaivausten yhteydessä talteen pääasiallisesti ainoastaan kaivausalueen vanhimmista, vuoteen 1827 ajoittuvan purkukerroksen 26 alapuolella sijainneista kerroksista. Purkukerros pyrittiin kuorimaan ennen lapio- ja lastakaivauksen aloittamista mahdollisimman tarkasti pois kaivausalueelta, mutta alueella sijainneista korkeista kivirakenteista johtuen jäi alueelle paikoin purkukerroksen pohjaa, joka jouduttiin poistamaan käsin kaivausten aloitustason esille saamiseksi. Tässä yhteydessä otettiin talteen myös kerroksesta 26 löytyneet arkeologiset löydöt. Näistä edustavimmat luetteloiitiin muiden, alueen vanhimpien kulttuurikerrosten löytöjen kanssa Suomen Kansallismuseon ja Kymenlaakson museon kokoelmiin päänumeroille 39174 (Kansallismuseo, liite 2a) ja sekä 2013011 (Kymenlaakson museo, liite 2b).

Yllä mainitun purkukerroksen yläpuolisista kerroksista ei löytöjä otettu talteen kuin kaivausalueiden seinämien suoristamisen yhteydessä esille saadut löydöt sekä alueiden kuorinnan yhteydessä poistetun ”pintamaan” seulonnassa talteen otettu löytöaineisto. Nämä, samoin kuin pääosa kerroksen 26 löydöistäkin, heitettiin pois jälkitöiden yhteydessä suoritettujen dokumentoinnin ja listauksen jälkeen (ks. liitteet 2c-d). Poikkeuksen muodostivat ainoastaan Kymenlaakson museon opetuskokoelmiin poimitut ei-metallilöydöt (kuva 39).

Jo vuoden 2011 koekaivausten yhteydessä oli käynyt ilmi, että kaivaustontin maakerroksia oli aikojen kuluessa kaivettu, muokattu ja siirrelty laajalti, minkä seurauksena osa arkeologisista löydöistä oli joutunut pois alkuperäiseltä paikaltaan ja fragmentoitunut. Erityyppisten maansiirtotöiden (kaapelointi, viemäröinti, rakentaminen jne.) seurauksena esiintyi samassakin kerroksessa hyvin eri-ikäistä esineistöä (Kykyri 2011). Kerrosten ja niissä esiintyvien löytöjen sekoittuneisuus oli selvästi havaittavissa myös kenttätöiden 2012 yhteydessä. Tästä esimerkkinä voi mainita mm., että painolastipiitä löytyi vielä kerroksen 5c pinnasta, kerroksesta 26a löytyi keraamisen viemäriputken sekä resentin pullolasin katkelmia, kerroksesta 26 b löytyi hehkulampun sydän ja kerroksen 40 pinnasta resentiä pullolasia.

Kuva 39: Kerroksen 26 antia. Slaavilaista keraamiikkaa, fajanssia sekä tasolasia Ruotsinsalmen ajoilta sekä pullo-lasia, painolastiipiitä ja simpukankuoria Kotkan kaupungin alkuvuosisikymmeniltä.
Kuva: KyM/T. Leinonen.

Kesän 2012 kenttätöiden yhteydessä talteen otettu vanhempi, Ruotsinsalmen aikainen löytöaineisto oli peräisin kulttuurikerroksista, joiden paksuus oli pääosin alle 10 cm - paikoin vain muutama cm (kerrokset 5c, 7a, 26a, 26b, 27, 31, 36-38 ja 40). Kerrosvolyymin vaatimattomuus ja kulttuurikerroskasvun heikkous olivat suoraa seurausta itse tutkittavan kohteen luonteesta. Kyseessä oli rakennuksen perustus, jonka kivisokkelin rajaamalla alueella kulttuurikerroskasvu oli rakennusaktiiviteettien jälkeen ollut luonnollisista syistä vähäistä. Rakennuksen viereisen piha-alueen puhtaanapitoimet olivat puolestaan vaikuttaneet siihen, ettei pihalle ollut päässyt muodostumaan paksuja kulttuurikerroksia.

Kuva 40: Metallilöytöjä kerroksista 31 ja 36. Naulojen ja metallinkatkelmien joukossa on myös iso, kaarevareunainen paistinpannun(?) katkelma, katkennut veitsi ja U-kirjaimen muotoinen kengän korkorauta (KM 39174: 292-293, 300).
Kuva: KyM/ E. Nikola.

Kaivausten metalliesineistö koostui pääasiallisesti erikokoisista rakennusnauloista, rautapellistä sekä epämääräisistä, vaikeasti identifioitavista raudan paloista. Rakennusjätteen esiintyminen alueella oli sen käyttöhistorian pohjalta ymmärrettävää: erityisesti kerros 26 sisälsi niin tiiltä, laastia kuin rautaakin. Rakennusjätteen lisäksi metallilöytöjen joukossa oli kuitenkin myös joitain sotilasyhdyskunnan arkipäivään liittyviä esineitä. Näistä voi mainita mm. kenkien korkoraudat, hevosenkengän puolikkaan ja

hevosenkengän naulat sekä veitsen ja mahdollisen paistinpannun katkelmat. Löytöjen joukossa oli myös rikkonainen tinasotilas sekä kolme lähes 9 kg:n panoista tykinkuulaa (kuvat 40-41). Nuorempaa, pintamaasta löytynyttä ammusta edusti kiväärin hylsy vuodelta 1917.

Alueen vanhimpien kulttuurikerrosten sisältämä ei-metallilöydöstö koostui tavanomaisesta kaupunkiarkeologisesta talousjätteestä. Slaavilaisen keramiikan, punasavi-, posliini- ja fajanssiastioiden palojen lisäksi kerroksista löytyi myös erivärisiä astia- ja pullolasin katkelmia. Rakennusjätettä kaivauslöytöjen joukossa edusti myös runsaana esiintynyt tasolasi ja ajanvietteeseen liittyivät muutamat liitupiipun varren katkelmat ja yksi liitupiipun pesän fragmentti.

Kuva 42: Kerroksesta 40 löytynyttä esineistöä. Pullolasia, juomalasin pohja, slaavilaista keramiikkaa sekä fajanssi- ja punasaviastian kylkipaloja (KM 39174: 197, 201-203, 205-206). Kuva: KyM/M. Kykyri.

Eläinten luita alimmista kulttuurikerroksista saatiin talteen varsin vaatimaton määrä: yhteensä runsaat 3 kg. Näistä suurin osa kuului naudalle, jonka lisäksi kotieläinlajeista aineistossa edustettuina olivat myös lamma, sika ja kesykana. Kotieläinten luiden lisäksi palamattomien luiden joukossa esiintyi myös turkiseläinten (metsäjänis ja orava) sekä sorsalintujen (hanhi, koskelo ja sukeltajasorsa) luita. Kaloista ahven, särkikalat ja mahdollisesti myös monni olivat kuuluneet ruotsinsalmelaisten sotilasvirkamiesten ruokavalioon (Kivikero 2012:9).

7. ANALYYSIT

Kaivausten yhteydessä otettiin tonttialueen vanhimmista tutkituista kerroksista maanäytteitä ns. makrofossiili- eli kasvijäännetutkimusta varten. Niitä otettiin kaivausalueen NE-laajennuksen alueelta yhteensä kuusi kappaletta (kerrokset 5c, 26a, 26b, 27, 36 ja 38). Näytteiden analysoinnin tarkoituksena oli saada lisätietoa ja apua tutkimuskohteena olleiden rakenteiden ja kerrosten arkeologiseen tulkintaan ja alueen käyttöhistorian selvittämiseen. Kasvijäännetutkimuksen suoritti FM Mia Lempiäinen-Avci Turun yliopiston paleobotaniikan laboratorion (Lempiäinen-Avci 2012).

Ennako-odotuksista poiketen löytyi kaivaustontin alimmista kulttuurikerroksista erittäin niukasti kasvijäänneitä eikä tutkimustulosten pohjalta ole mahdollista tehdä ympäristön kasvillisuuteen tai ruokatalouteen liittyviä päätelmiä. Määritettyjä kasvijäänneitä oli näytteissä yhteensä runsaat 200 kappaletta ja ne kaikki olivat hiiltyneiden kuusenlehtien katkelmia. Puuhiiltä esiintyi kaikissa muissakin alueelta otetuissa maanäytteissä, mutta kaikkein eniten hiiltä esiintyi kerroksen 5c näytteessä. Samassa näytteessä oli myös kuusenlehtien määrä muihin näytteisiin verrattuna erityisen suuri (Lempiäinen-Avci 2012:2-4).

Vastaavanlaisia analyysituloksia puuhiilien esiintymisestä stratigrafisesti alimmista kulttuurikerroksissa on tehty Kotkansaarella jo aiemmin 2000-luvulla suoritettujen arkeologisten tutkimusten yhteydessä. Kotkan Toriparkin kaivausten (Kykyri 2005) yhteydessä torialueen alimmista kerroksista otetut näytteet sisälsivät runsaasti nokea ja puuhiiltä samoin kuin Ruotsinsalmen merisairaalan alueeltakin (Hakanpää 2006) otetut näytteet (Lempiäinen 2006: 3-5, 10-11, 2007:5-8). Kun Ruukinkatu 15:n tontilla (2012) myös 1790-luvulla rakennetun esikunta- ja yliupseerirakennuksen perustusten sisäpuoleltakin otetut näytteet sisälsivät puuhiiltä, viittaavat kasvijäännetutkimukset vahvasti siihen, että mainittujen alueiden aluskasvillisuus on ennen varsinaisten rakennustöiden aloittamista kulotettu, minkä seurauksena pohjamaan päälle on muodostunut puuhiiltä ja nokea sisältänyt horisontti.

Kaivaustontin alueella suoritettiin vuoden 2012 aikana myös kasvillisuuskartoitus, josta vastasi FT Ari Ryökkynen. Kartoitus oli osa mainitulla tontilla suoritettuja arkeologisia kaivauksia ja sen yhteydessä alueelta määritettiin yhteensä 85 putkilokasvilajia. Pääosa tontin kasvilajeista osoittautui rikkakasveiksi ja joutomaiden kasvilajeiksi. Jälkensä tontin kasvistoon olivat jättäneet 1870-luvulta lähtien sataman kautta levinneet painolastikasvit ja 1900-luvun asutustoimi (Ryökkynen 2012:5-7), mutta näitä vanhempia, Kotkan ja Haminan alueelle tyypillisiä venäläisperäisiä tulokaskasveja kuten harmiosta (*Berteroa incana*), idänkonpalosta (*Bunias orientalis*), idänkellukasta (*Geum aleppicum*), keltakynsimöstä (*Draba nemorosa*) sekä soikkoratomasta (*Plantago media*) ei tontin alueelta tehty havaintoja.

Kaivausten yhteydessä talteen otetut eläinten luut analysoi FM Hanna Kivikero. Palamattomasta luuaineistosta selvitettiin analyysin yhteydessä lajijakauma ja ikärakenne. Pääosa luista kuului naudalle, jonka lisäksi aineistossa esiintyi kotieläimistä myös lampaan, sian ja kesykanaan luita. Kotieläinten luiden lisäksi luiden joukossa esiintyi myös turkiseläinten, sorsalintujen ja kalojen luita. Lajin ja iän lisäksi aineistosta tutkittiin lajiston anatominen rakenne sekä teurasjäljet.

Luiden pinnan rakenteen, jyrshintäjälkien sekä putki- ja kylkiluiden fragmentoitumisen tutkimisen avulla pyrittiin saamaan selvyyttä myös alueen jätehuoltoon liittyviin kysymyksiin. Tutkimuksen yhteydessä kävi mm. ilmi, että erityisesti purkukerroksen 26 luiden pintarakenteessa oli erityisen runsaasti muutoksia, ja että osassa luita oli eläinten jälkeensä jättämiä jyrsimisen ja kaluamisen jälkiä (Kivikero 2012:9-10). Tämä kertoo välillisesti alueen jätehuollosta: luut olivat olleet maan pinnassa pidemmän aikaa, jolloin eläimet olivat päässeet niitä syömään.

8. YHTEENVETO

Ruukinkatu 15 kesän 2012 arkeologiset kaivaukset liittyivät valmisteilla olevaan asema-kaavamuutokseen, jonka yhteydessä mainituille tontille ja sen naapuritonteille on suunniteltu tulevaisuudessa rakennettavan asuinkerrostaloja. Kaivauksia edelsivät heinäkuussa 2011 suoritettavat koekaivaukset, joiden yhteydessä Ruukinkatu15:n ja sen SE-puolella sijaitsevan Ruukinkatu13:n tonttialueita tutkittiin koeojin. Koekaivausten yhteydessä ensiksi mainitun tontin NW-päästä paljastuivat Ruotsinsalmen aikaisen esikunta- ja yliupseerirakennuksen perustuksia, jotka saatiin tuolloin esiin kaivettua ja dokumentoitua vain osittain.

Vuoden 2012 kaivausten yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin edellä mainitun rakennuksen perustukset koko laajuudessaan Ruukinkatu 15:n tonttialueella. Samassa yhteydessä tutkittiin myös alueen vanhimpia kulttuurikerroksia ja otettiin talteen niiden arkeologista löytöaineistoa. Kaivausten yhteydessä saatiin esiin tontilla aikoinaan sijainneen rakennuksen E-nurkka ja osa sen E- ja S-seinän kiviperustuksista. Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kerroksia oli säilynyt niin rakennuksen sisäpuolella kuin sen ulkopuolisella pihalueellakin.

Kuva 43: Koeoja 1:n NE- ja SW-laajennukset pohjaan kaivettuina. Esikunta- ja yliupseerirakennuksen perustukset ennen niiden peittämistä ja kaivausalueen ennallistamista.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Esikunta- ja yliupseerirakennuksen jäännöksiä saatiin kaivettua esiin 10,5 m:n pituudelta ja 6 m:n leveydeltä. Rakennuksen perustus oli muurattu punagraniitista ja se muodostui kahdesta kivikerrasta, joiden yhteenlaskettu korkeus oli 40-50 cm. Perustuksen, jonka leveys vaihteli välillä 80-90 cm, yläpinta oli tasattu lattein kivin ja tiilenkatkelmin tasoon + 3.40m.m.p.y. Rakennustöiden alkuvaiheessa perustukselle oli kaivettu steriiliin pohjamaahan 80-100 cm:n levyinen kaivanto, johon rakenteelle oli valettu laastista ja kivistä itse perustusta leveämpi antura.

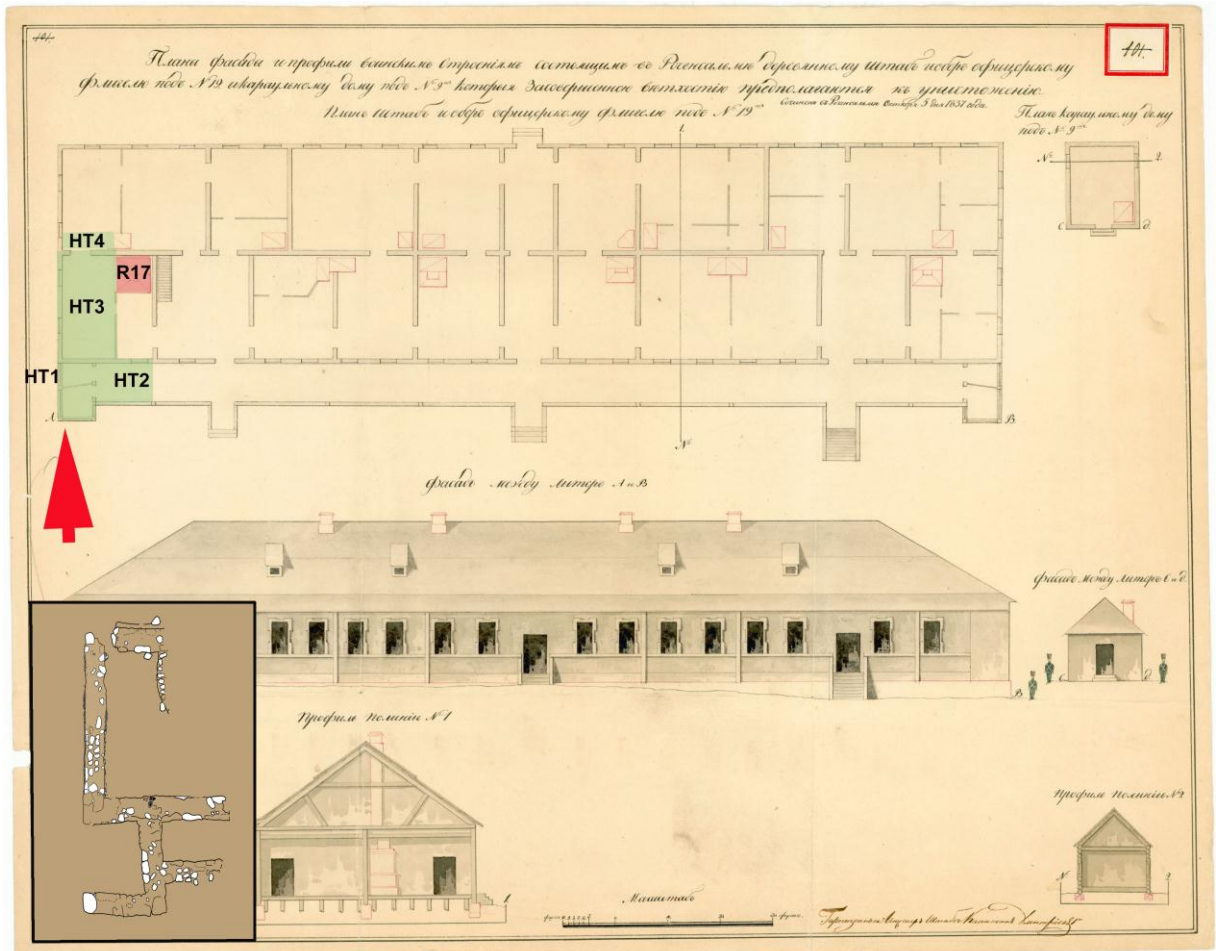
Punagraniittisen kiviperustuksen päällä aikoinaan sijainneesta puurakennuksesta oli säilynyt vain katkelmallisia, maatuneita, pahoin deformatuneita, ja mainituista syistä vaikeasti tulkittavia jäänteitä. Näitä olivat mm. seinän- ja lattianjäänteet sekä mahdollisesti jo perustuksen rakennus- ja muurauvaiheeseen liittyvät työtasojen (?) puunfragmentit. Puunrakenteiden vähyys viittaa siihen, että rakennusta vuonna 1827 purettaessa oli rakennuksen ulkokaton peltikatteen lisäksi myös rakennuksen puuainesta otettu tarkkaan talteen ja siirretty muualle.

Kulttuurikerrosten tutkimuksessa keskityttiin esille kaivetun esikunta- ja yliupseerirakennuksen purkamista (kerros 26) vanhempiin kerroksiin, jotka liittyivät niin sen rakentamis- kuin käyttövaiheeseenkin. Vanhoja, Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerroksia paljastui kaivausten yhteydessä sekä perustusten sisä- että ulkopuolelta. Ominaista kerroksille oli rikkonaisuus ja osittainen sekoittuneisuus, minkä lisäksi ne olivat säilyneet alueella monin paikoin vain huomattavan ohuina ja rikkonaisina horisontteina. Tämä oli seurausta tonttialueella suoritetuista myöhäisistä (1900-2000-luku) kaapelointi-, viemärointi- ja rakennustöistä, mutta yhteydessä myös itse kerrosten syntypaikan luonteeseen. On selvää, että rakennuksen piha-alueen puhtaanapito on vaikuttanut keskeisesti siihen, ettei pihalle ollut päässyt kertymään rakennuksen käyttöaikana turhia maakasvoja. Itse rakennuksen kohdalla ei kerroskasvu myöskään ole voinut olla rakennuksen valmistumisen jälkeen nopeaa.

Ruotsinsalmen aikaisten rakenteiden ja kulttuurikerrosten lisäksi tontilta paljastui kaivutöiden yhteydessä myös myöhempiä rakenteita, kerroksia ja arkeologisia löytöjä. Nämä olivat kuitenkin pääasiallisesti vasta Kotkan kaupungin (1879-) aikaisia ja varsinaisen tutkimuskohteen suhteen mielenkiinnoltaan toissijaisia, mistä johtuen ne tutkittiin ja dokumentoitiin vain pintapuolisesti. Erityisesti 1900-luvun puolella suoritettujen kaapelointi-, viemärointi- ja rakennustyöt olivat ulottuneet vanhoihin kerroksiin niitä sekoittaen ja paikalla sijainneita vanhoja Ruotsinsalmen aikaisia rakenteita rikkoen.

Nykyisen Ruukinkatu 15:n tontille 1790-luvulla valmistuneen esikunta- ja yliupseerirakennuksen piirustuksia ei ole toistaiseksi löytynyt, mutta eri arkistokokoelmista tunnetaan joidenkin muiden vastaavanlaisten rakennusten piirustuksia. Näistä yksi Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkistosta löytyvä piirustus esittää Ruotsinsalmen upseerien siipirakennuksesta nro 19 vuodelta 1837 (VeSa 1837; kuva 44). Piirustukseen laadittu rakennuksen pohjakaava näyttäisi vastaavan niin mittasuhteiltaan kuin tilajaoltaankin Ruukinkatu 15:n tontilta paljastunutta rakennusta - ainakin rakennuksen S-pääsyn ja E-nurkan osalta (Kuva 44).

Kesällä 2012 tutkitun esikunta- ja yliupseerirakennuksen jäännökset näkyvät vielä Konrad Reuterin 1860-luvun lopulla laatimassa Kotkansaaren asemakaavasunnitelmassa (Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter). Rakennuksen koko mainitulla suunnitelmakartalla on noin 57x15 m, mikä vastaa mittasuhteiltaan hyvin vuodelta 1837 peräisin olevaa upseerirakennusta nro 19 (koko n. 54x15 m). Upseerirakennuksen nro 19 toisen pitkän sivustan muodosti koko rakennuksen pituinen avokuisti, jonka molemmissa päissä sijaitsi käymälätilat. Varsinaiset toimi- ja asuinsijat sijaitsivat kahdessa rinnakkaisessa, väliseinien erottamassa rivistössä kuistin vastakkaisella puolella.

Kuva 44: Ruotsinsalmen upseerien siipirakennuksen nro 19 piirustukset vuodelta 1837 ennen rakennuksen purkamista. Piirrokseseen (ylhäällä vas.) on merkitty vihreällä värillä vuonna 2012 tutkittua rakennuksen osaa vastaava alue huonetiloihin (HT1-HT4). Uunin (R17) sijainti väliseinien nurkkauksessa on merkitty punaisella värillä. Piirroksen vasempaan alakulmaan liitettyssä kuvassa on pienennös kaivausten yhteydessä esiin kaivetuista rakennuksen perustuksista.

(VeSa 1837. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. 101 MT Ruotsinsalmen linnoitus. Upseerien siipirakennuksen nro 19 ja vartiotuvan nro 9 pohjapiirrokset, fasadit ja profiilit. Purkamissuunnitelma. Suomen Kansallisarkisto). Kuvankäsittely KyM/M. Kykyri.

Kaivausten yhteydessä kaivettiin esiin noin 65m² paikalla aikoinaan sijainneesta rakennuksesta, mikä vastaa noin 7-8 %:a rakennuksen kokonaispinta-alasta. Kenttätöiden yhteydessä huonetilaksi HT1 nimetty tila oli mitä todennäköisimmin toiminut rakennuksen käymälänä, jollainen oli piirustusten mukaan sijainnut myös pitkän kuistin toisessakin päässä. Huonetilan HT1:n pohjoispuolella sijainnut tila HT 2, josta kaivettiin esille vain osa, sijaitti puolestaan alkuperäisen rakennuksen E-sivustan avokuistin paikalla.

Huonetila HT 3, jonka W-nurkassa sijaitti myös tulisija, saatiin todennäköisesti paljastettua lähes koko laajuudessaan. Huonetila rajoittui lännessä väliseinään, jonka toisella puolella sijaitti HT4:ksi nimetty tila. Siitä oli mahdollista kaivaa esille vain kapea kaistale, jonka alueella sijainneet muuratut rakenteet olivat tuhoutuneet myöhempien maansiirtotöiden yhteydessä.

Ruukinkatu 15:n alueella sijainneet Ruotsinsalmen aikaiset esikunta- ja yliupseeri-rakennuksen perustukset kulttuurikerroksineen saatiin loppuun tutkittua ja dokumentoitua heinäkuussa 2012 suoritetun kaivausten yhteydessä, eikä tontille suunnitellun rakennushankkeen toteuttamiselle ole enää muinaismuistolain (295/1963) asettamaa estettä. Koska osittain tutkitun rakennuksen jäännöksiä voi mahdollisesti olla säilynyt myös viereisellä Satamakatu 1:n tontilla ja tontteja reunustavalla jalkakäytäväalueella, edellyttää tämä kuitenkin arkeologista valvontatyötä viimeistään siinä yhteydessä kun mainituilla alueilla ryhdytään jatkossa suorittamaan maankaivu- ja rakennustöitä (Museoviraston lausunto Dnro: 295/304/2012).

Kotkassa 23.4. 2013

Marita Kykyri

9. LÄHDELUETTELO

9.1. Painamattomat lähteet

Hakanpää, Päivi 2006. Kotka, Ruotsinsalmen merisairaalan koekaivaus Datariinan tontilla. Kaivauskertomus. Museovirasto.

Hakanpää, Päivi 2007. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ. Inventointikertomus. Museovirasto.

Handlingar rörande Kronouppbördan i Kotka stad år 1898-1901. Uppbördslängd för mantalspenningar I Kotka stad år 1899-1901. Kotkan kaupunki rahatoimisto. Bh:10-12. Kotkan kaupungin arkisto.

Karta Beskrifning öfver för detta Kotka och Kymmenegårds Fästningar underlydande ägor belägne i Kymmene Socken, Kymmene Härad och Wiborgs Län, upprättad af undertecknad commissions Landmätare år 1844. 31.12. 1844 C. G. Aminoff. Suomen Kansallisarkisto.

Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. KA/MH G9 9/1-4. Laatinut C. G. Aminoff vuonna 1844. Suomen Kansallisarkisto.

Kivikero, Hanna. Kotka Kotkansaari 2012. Osteologinen analyysi. Kymenlaakson museo.

Koivisto, Andreas 2007. Kotka, Ruotsinsalmen merisairaalan kaivaus Datariinan tontilla. Kaivauskertomus. Museovirasto.

Kotka, Ruotsinsalmi, Piirustus n:o 1/99. Museovirasto, Haminan toimipiste, Hamina.

Kotka Stads tomtebok 1884-. Upprättad år 1884 af Emil Graeffe. Bic 3. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto.

Kotkan kaupungin henkikirjat 1904-1920. Kotkan kaupungin arkisto.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Kykyri, Marita 2005. Kotka, Kauppatori, Toriparkki. 1700-1800-lukuun ajoittuvan kaupunkiarkeologisen kohteen valvontakaivaus. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2011a. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 21. Tontti II-31-10. Arkeologinen koe- ja valvontakaivaus 2011. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2011b. Kotka, Kotkansaari. Satamakadun ja Ruukinkadun kulmaus. Tontit 285-I-7-5 ja 285-I-7-7. Kaupunkiarkeologinen koekaivaus 4.7.-21.7. 2011. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Lempiäinen, Terttu 2006. Kotka, Kauppatori (Toriparkki). Makrofossiilitutkimus 2006. Tutkimusraportti. Bioversiteetti- ja ympäristötutkimusosasto. Turun yliopisto.

Lempiäinen, Terttu 2007. Kotka, Ruotsinsalmi, merisairaala. Makrofossiilitutkimus 2007. Tutkimusraportti. Bioversiteetti- ja ympäristötutkimusosasto. Turun yliopisto.

Lempiäinen-Avci, Mia 2012. Kotka, Kotkansaari. Satamakadun ja Ruukinkadun kulmaus. Kasvijäännetutkimukset. Tutkimusraportti. Turun yliopisto, Biologian laitos. Kasvimuseo/Paleoetnobotaniikan laboratorio.

Museoviraston lausunto Dnro: 299/303/2011 9.6. 2011. Lausunto asemakaavamuutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta, 1. kaupunginosa Kotkansaari, osa korttelia 7, osa tontteja 3, 4, 5 ja tontti 7, osa Satamakatua.

Museoviraston lausunto Dnro: 420/303/2011 11.8. 2011. Lausunto Kotkan Satamakadun ja Ruukinkadun kulmauksen tontteja 1-7-4, 1-7-5 ja 1-7-7- koskevien rakennushankkeiden edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston tutkimuslupapäätös Dnro: 026/302/2012 31.5. 2012. Päätös tutkimusluvan myöntämisestä arkeologisiin kaivauksiin Kotkan Kotkansaaren tontilla 285-1-7-5 (Ruukinkatu 15).

Museoviraston lausunto Dnro: 295/304/2012 9.8. 2012. Ruukinkatu 15:n arkeologiset tutkimukset (tontti 285-1-7-5), ilmoitus tutkimusten päättymisestä.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Asemakaavan muutos 1. kaupunginosa Kotkansaari, osa korttelia 7, osa tontteja 3, 4, 5 ja tontti 7, osa Satamakatua. Kaava numero 0311. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2011.

Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och häräd af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter. Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02. Suomen Kansallisarkisto.

Rakennuspiirustukset. Rakennuspiirustusarkisto. Tontit I-7-4, I-7-5 ja I-7-7. Satamakatu 1, Ruukinkatu 15, Vuorikatu 2. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto.

Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelma Kotkansaarella vuodelta 1801. Hallitsevan senaatin aktikartat. Hallitseva Senaatti Dno 297/--. Suomen Kansallisarkisto.

Ryökkynen, Ari 2010. Kotkansaaren ruutukaava-alueen (kaupunginosat 1-4) osittainen inventointi v. 1878-2010. Kymenlaakson museo.

Ryökkynen, Ari. Kotka, Kotkansaari 285-001-0007-004/5/7. Kasvillisuuskartoitus. Kymenlaakson museo.

VeSa 1824. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. 33 EN Ruotsinsalmi. Kotkan sataman asemakaavan osa. Merilaivaston hallinnolle kuuluvan palaneen siipirakennuksen piirrokset. Suomen Kansallisarkisto.

VeSa 1827. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. 43 EN Ruotsinsalmi. Kotkan sataman asemakaavan osa. Rakennusten ja kattojen purkamistyöt. Suomen Kansallisarkisto.

VeSa 1837. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. 101 MT Ruotsinsalmen linnoitus. Upseerien siipirakennuksen nro 19 ja vartiotuvan nro 9 pohjapiirrokset, fasadit ja profiilit. Purkamissuunnitelma. Suomen Kansallisarkisto.

9.2. Painetut lähteet:

Airola, Olli 1978. Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:10-84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Harjunpää, Kaisu 1972. Kotkan satama 1872-1972. Kotka.

Harjunpää, Kaisu 1978. Ruotsinsalmen linnoitusyhdykskunta ja sen elämä. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:85-117. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Hultin, Herman 1904. Kotkan kaupungin historia. Kotka.

Koho, Liisa 2002. ”Til Kotka Finland”. Norjalaiset rakensivat sahan Kotkaan... NORSKA. Kymenlaakson maakuntamuseon julkaisuja no 28:5-15. Toim. Koho, Liisa et al. Hamina.

Palmberg, H. 1938. Ruotzinsalmi. Lehtisiä Kotkanseudun historiasta. Julkaisut Kymenlaakson museoseura. Kouvola.

Rosén, Ragnar 1953. Kotkan esivaiheet. Kotkan historia I: 1-90. Toim. Anttila, Leo et al. Helsinki.

Saarinen, Juhani 1999. Kotka irtautuu Kymistä. Kymistä Kotkaan. Osa I, ss. 293-397. Porvoo.

Saarinen, Juhani 2008. Miljoonamöljä. Kotkan Satama 1871-2008. Porvoo.

9.3. Sanomalehdet

Kaupunkilehti Ankkuri 11.7. 2012. Palanen Kotkan historiaa. Kantasatamassa kaivetaan aiemmin tutkimattomia esikunnan jäänteitä.

Kymen Sanomat 4.5. 2011. Kotkan kaupunkimuriin uudenlaisia sakaroita.

Kymen Sanomat 31.5. 2011. Hotelli ja Rubicon samaan rakennukseen Satamakadulle.

Kymen Sanomat 3.8. 2011. Uusi kaavaehdotus säästää satamamakasiinin.

Kymen Sanomat 14.12. 2011. Satamamakasiini sai suojan Kotkan asemakaavassa.

Kymen Sanomat 12.7. 2012. Kaivauksilla tulevaisuus hengittää menneisyyden niskaan.

10. LIITELUETTELO

n:o 1a Mustavalkonegatiiviluettelo YLEV51895:1-127

n:o 1b Digikuvaluettelo YLEV51896:1-313

n:o 2a Löytöluettelo KM 39714:1-301

n:o 2b Löytöluettelo KyM 2013011:1-3

n:o 2c Poistettujen löytöjen lista

n:o 2d Poistettujen löytöjen kuvaliite

n:o 3a Maanäyteluettelo
n:o 3b Tiilinäyteluettelo
n:o 3c Laastinäyteluettelo

n:o 4 Karttaluettelo (kartat n:o 1-28)

n:o 5 Kasvijäännetutkimukset 2012. Mia Lempiäinen-Avci.

n:o 6 Kasvitutkimus 2012. Ari Ryökkynen.

n:o 7 Osteologinen analyysi 2102. Hanna Kivikero.

Kaivauskertomus koostuu kolmesta osasta: varsinaisesta kaivauskertomuksesta, johon liittyy myös mustavalkonegatiivi- ja digikuvaluettelot, löytö- ja näyteluettelo-osasta, joka sisältää löytöluettelot, poistettavien löytöjen luettelon ja kuvaliitteen sekä näyteluettelot sekä karttaosasta, johon kuuluvat karttaluettelo, karttamerkkien selite sekä kaivauskartat. Kaivauksiin liittyen on lisäksi laadittu erillinen kasvijäännetutkimus, kasvitutkimus sekä osteologinen analyysi.

Kaivauskertomuksen etukannen kuva: Koeoja 1:n NW-laajennusta siistitään kaivinkonekuorinnan jälkeen. Vasemmalta: J. Lahtinen, E. Nikola, L. Simponen, M.-M. Ulmanen sekä K. Lammenaho. W. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Löytö- ja näyteluettelo-osan etukannen kuva: K. Lammenaho (vas.) sekä E. Nikola pussittavat SW-laajennuksen löytöjä.

Karttaosan etukannen kuva: Koeoja 1:n SW-laajennuksen rakenteita vaaitaan. Vasemmalta A. Ryökkynen, E. Nikola sekä L. Simponen. Vaaituskoneen takana oikealla M.-M. Ulmanen. W. Kuva: KyM/ M. Kykyri.